

XUDAFƏRİN

“Xudafərin harayından qalan mən!..”

Qəzet 1932-ci ildən çıxır № 03-04 (6765-6766) 21 mart 2016-cı il Cəbrayıl RİH-nin orqanı

NOVRUZ BAYRAMINIZ MÜBARƏK!

Novruz bayramı münasibətilə Azərbaycan xalqına təbrik

Hörmətli həmvətənlər!

Sizi əziz Novruz bayramı münasibətilə ürekdən təbrik edir, hər birinizə bahar əhvali-ruhiyyəsi, cansağlığı və gələcək işlərinizdə uğurlar arzulayıram.

Azərbaycan torpağında çox qədim kökləri olan, uzaq keçmişlərdən xalqımızın mənəvi həyatının ən dərin qatlarına nüfuz edən və zamanın sınaqlarından günümüzədək uğurla çıxan Novruz bayramı ənənəvi dəyərlər sistemimizin təşəkkülündə müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Əcdadlarımızın müqəddəs yadigarı kimi bu bayram təbiətin ilahi nizamına ehtiramın aydın ifadəsidir. Zəngin mənəviyyatımız və düşüncə dünyamız, yüksək əxlaqi keyfiyyətlərimiz və həyata nikbin baxışımız Novruz mərasimlərimizdə bütün rəngarəngliyi ilə dolğun təcəssümünü tapmışdır. İctimai-siyasi və ədəbi-mədəni fikir tariximizin görkəmli şəxsiyyətləri milli varlığımızın ayrılmaz parçası saydıqları bu bayrama həmişə xüsusi münasibət bəsləmişlər.

Yaz bayramı tükənməz yeniləşdirici gücü sayəsində ən çətin vaxtlarımızda belə gələcəyə inamımızı zəifləməyə qoymamışdır. O, Azərbaycan xalqının özünüdərk məfkurəsini qorumaqla ötən əsrin sonlarına doğru milli dövlətçilik idealımıza yenidən qovuşmağımızda mühüm rol oynamışdır. Novruzun rəsmi bayram statusu alması və artıq iyirmi

beşinci baharını yaşayan Odlar diyarında ümumxalq bayramı səviyyəsində geniş qeyd olunması müstəqilliyimizin nailiyyətlərindəndir. Sivilizasiyaların qovuşduğu multikultural mühtil ölkəmizin müxtəlif mədəniyyətlərə mənsub insanlarını daim ünsiyyətə çağıraraq xoş münasibətlər bərqərar etmiş və dostluq, qardaşlıq əlaqələrini daha da gücləndirmiş Novruz bayramında tolerantlığın həqiqi təntənəsi vardır.

Bahar bayramının ali bəşəri duyğuların daşıyıcısı olaraq YUNESKO tərəfindən ümumdünya qeyri-maddi mədəni irsinin inciləri sırasına daxil edilməsi hər bir azərbaycanlının qəlbinə iftixar hissi ilə doldurur. Mən azərbaycançılıq məfkurəsi işığında sıx birləşməklə bayramı ölkəmizin hüdudlarından kənar da bizlə bərabər qarşılayan soydaşlarımıza firavanlıq, əmin-amanlıq və ruh yüksəkliyi arzu edirəm.

Həmreyliyimizin rəmzi bu bayram qoy hər evə xoş ovqat gətirsin, hər ocağa bol sevinc, ruzi-bərəkət bəxş eləsin.

Novruz bayramınız mübarək olsun!

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti
Bakı şəhəri,
16 mart 2016-cı il.

Bayram coşqusu yaşandı

Martın 18-də Cəbrayıl rayon İcra Hakimiyyətinin təşkilatçılığı ilə Biləsuvar rayonu 4 sayılı qəsəbə klubunun qarşısında Novruz bayramı ilə əlaqədar ümumrayon bayram tədbiri keçirilmişdir.

Bayram tədbirindən əvvəl Biləsuvar rayonu 4 sayılı qəsəbə ərazisində salınmış Ulu Öndər Heydər Əliyevin adını daşıyan Mədəniyyət və İstirahət parkında Ümummilli Liderin heykəli önünə gül-çiçək dəstələri qoyularaq ruhu ehtiramla yad edilmişdir.

Biləsuvar rayonu 4 sayılı qəsəbə klubunun qarşısında davam etdirilən tədbirdə bayram

zi-bərəkət gətirməsini dilədi və gələn il bu bayramı öz doğma Cəbrayılı-mızda keçirməyimizi arzuladı.

Sədaqət Ağayev in aparıcısı olduğu bayram tədbirinin bədii hissəsi ol-

zun tanınmış müğənniləri Elman Məmmədov, Zəminə Hüseynova, Vüsal Zamanov, Xankişi Xankişiye- ev, rayon Mədəniyyət və Turizm şöbəsinin müğənniləri Sədaqət Ağayev, Fatma Əhmədova və Cə-

duqca maraqlı keçdi. Kosa və keçəlin şən, məzəli çıxışları, həmyerlimiz, Respublikanın əməkdar

milə Əsədovanın bir-birindən gözəl ifaları bayram coşqusuna əlvan rənglər qataraq daha da gözəl əhval-ruhiyyə yaratdı.

Rayon idman məktəbinin karateçiləri bir-birindən maraqlı idman hərəkətləri ilə, həmçinin rayonun İsmayıl Quliyev adına Böyük Mərcanlı kənd tam orta məktəbinin qızlardan ibarət rəqs qrupu rəngarəng rəqsləri ilə bayram iştirakçılarında xoş ovqat bəxş etdilər.

(davamı səh.2-də)

xonçaları hazırlanmış, Novruz tonqalı qalanmışdır.

Bayram tədbirini giriş sözü ilə rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsini icra edən Arif Fərzəliyev açaraq Novruz bayramı münasibəti ilə Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev cənabları başda olmaqla xalqımızı, həmçinin bütün Cəbrayıl camaatını səmimi qəlbədən təbrik etdi. Novruz bayramının evlərə xoş ovqat, hər ocağa bol sevinc, ru-

artisi, Azərbaycan İncəsənət Universitetinin dosenti Yaqut Abdullayevanın, həmçinin rayonumu-

18/03/2016

(əvvəli
səh.1-də)

Tədbirdə rayonun "Xudafərin" Futbol klubunun idmançıları İmişli rayonunda "U-13 liqası"nda keçirilən yarışlar-

Bayram coşqusu yaşandı

da 3-cü yer qazanması münasibəti ilə rayon Gənclər və İdman İdarəsinin Fəxri Diplomları ilə təltif olundular.

Bayram əhval-ruhiyyəsi yaşayan rayon sakinlərinin ən böyük arzusu növbəti ildə bu gözəl bayramımızı işğal edilmiş torpaqlarımızda - Qa-

rabağımızda, doğma Cəbrayılımızda keçirmək oldu.

Bayram tədbirinin sonunda rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsini icra edən Arif

Fərzəliyev Ölkə Prezidenti İlham Əliyev cənablarının tapşırığı ilə təşkil olunan "Ölkəmizi tanıyaq" devizi ilə keçirilən maarifləndirici tur-aksiyasında iştirak edəcək orta məktəb şagirdləri ilə görüşdü və onlara uğurlar arzuladı.

"Xudafərin"

Tələbələrle görüş

Bu günlərdə Cəbrayıl rayon 8 sayılı tam orta məktəbində tələbə məzunlarla müəllim və yuxarı sinif şagirdlərinin görüşü keçirilmişdir. Görüşdə məktəbin direktoru R. Musayev məzunları salamlayaraq onları qış imtahan səsialarını müvəffəqiyyətlə başa vurmaları münasibətilə təbrik etdi. Məktəbin dil-ədəbiyyat müəllimi, Respublikanın Əməkdar müəllimi R. Rəhimov çıxışında ali məktəb tələbələrinə öz tövsiyələrini verərək bildirdi ki, hər bir tələbə gələcəkdə öz peşəsinin ustası olmaq üçün inadla elmin sirlərinə yiyələnməlidir.

Məktəbin gənc dil-ədəbiyyat müəllimi Z. Vəliyev məktəbimizdə belə görüşlərin gələcəkdə ənənəyə çevrilməsini arzu etdi. Bu görüşün şagirdlərə böyük təsir edəcəyini və onların özlərinə olan inamların daha da möh-

kəmlənəcəyinə bir vəsilə olduğunu vurğuladı.

Məktəbin tarix müəllimi M. Mirimli məktəbin bu 22 illik tarixinə qısa bir nəzər yetirərək qeyd etdi ki, müəllimlərimizin yetmiş faizi öz yetirmələrimizdir. Bu illər ərzində yüzə yaxın məzunumuz ölkənin müxtəlif ali məktəblərində oxumuş, bir nəfəri isə Prezident Təqaüdüne layiq görülmüşdür...

Məzunlardan BDU-nun filologiya fakültəsinin birinci kurs tələ-

bəsi, Şahnisə Məmmədova çıxışında vurğuladı ki, orta məktəbdə qazandığı biliklər universitetdə onun işini xeyli yüngülləşdirib, onun dərslərini öyrənməsinə səbəb olub.

Azərbaycan Tibb Universiteti müalicə işi fakültəsinin III kurs tələbəsi Məhəmmədəli Rəhimli çıxışında şagirdlərə məsləhət verdi ki, tək seçdikləri qrupa aid olan fənləri deyil, bütün fənləri eyni səviyyədə öyrənsinlər.

Azərbaycan Texniki Universitetin IV kurs tələbəsi Asim İsgəndərli, Milli Aviasiya Akademiyasının İqtisadiyyat və hüquq fakültəsinin II kurs tələbəsi Vəsilə Təhməzova, ADİU İqtisadiyyat və sənaye fakültəsinin birinci kurs tələbəsi Fatma Vəliyeva, ADNA geolog-

iya fakültəsinin birinci kurs tələbəsi Nurlan Sədidzadə, SDU-nun tələbəsi Elçin Qəşəmli, Azərbaycan Texnologiya Universitetinin III kurs tələbəsi Zahir Vətənoğlu şagirdlər qarşısında tələbələrə həyatının maraqlı məqamlarından söhbət açdılar.

MIRZƏ MIRIMLI

2015-ci il üçün Cəbrayıl rayonunun sosial-iqtisadi inkişafı

DEMOQRAFİK GÖSTƏRİCİLƏR

Cəbrayıl rayonunun ərazisi 1,05 min kvadrat kilometr, əhalisinin sıxlığı isə bir kvadrat kilometrə 74 nəfər təşkil edir.

01.01.2016-cı il vəziyyətinə rayonun əhalisi 77,8 min nəfər olmuş (o, cümlədən şəhər yeri 12,3 min nəfər, kənd yeri 65,6 min nəfər) və 2015-ci il ərzində 1242 nəfər, yaxud 1,6 faiz artmışdır. Rayon əhalisinin ümumi sayından 49,3 faizini kişilər (38,4 min nəfər), 50,7 faizini qadınlar (39,5 min nəfər) təşkil edir. Əhalinin 22,6 faizi 0-14 yaşda (17,6 min nəfər), 71,6 faizi 15-64 yaşda (55,7 min nəfər), 5,8 faizi (4,5 min nəfər) 65 və yuxarı yaşda olanlardır. Əhalinin 27,8 faizini (21,6 min nəfər) 14-29 yaşda olan yeniyetmələr və gənclər təşkil edir.

2015 və 2014-cü illərdə rayon üzrə əsas demoqrafik göstəricilər aşağıdakı kimi olmuşdur.

2015-ci il ərzində Cəbrayıl rayonunda 1391 doğulan, 412 nəfər ölənin qeydə alınmışdır. 2014-cü il ilə müqayisədə əhalinin hər min nəfərinə hesabı ilə doğulanların sayı 0,4 faiz artmışdır. İlin əvvəlindən ölənlərin sayı 412 nəfər olmuşdur. 2014-cü il ilə müqayisədə əhalinin hər min nəfərinə ölənlərin sayı sabit qalmışdır.

2015-ci ildə rayonda 537 nikah bağlanmış və 112 boşanma faktı qeydə alınmışdır. Əhalinin hər min nəfərinə hesabı ilə 2014-cü il ilə müqayisədə nikahların sayı 1 faiz az olmuş, boşanma faktlarının sayı isə sabit qalmışdır.

2015-ci il ərzində 348 nəfər rayon ərazisinə daimi yaşamaq üçün gəlmiş, 85 nəfər isə qeydiyyatdan çıxıb getmişdir. Rayon üzrə miqrasiyanın müsbət balansu 263 nəfər olmuşdur.

ƏMƏK

İşləyən və işsiz əhalini əhatə edən iqtisadi fəal əhali Cəbrayıl rayonunda 2015-ci ildə 53865 nəfər olmuş, 15 və yuxarı yaşda olan əmək qabiliyyətli rayon əhalisinin 70,1 faizini təşkil etmişdir. İqtisadi fəal əhalinin tərkibində məşğul olanların xüsusi çəkisi 95,2 faiz olmuşdur.

2015-ci il ərzində rayonda 164 vahid yeni iş yeri açılmışdır (o, cümlədən 3 vahid mövcud müəssisə və təşkilatlarda, 20 vahid yeni açılmış müəssisə və təşkilatlarda, 93 vahid fiziki şəxslərdə).

2015-ci il ərzində rayonun iqtisadiyyatında maddəli işçilərin orta aylıq əmək haqqı 238,4 manat təşkil etmişdir. Orta aylıq əmək haqqı ötən il ilə müqayisədə 0,2 faiz artmışdır.

SƏNAYE

Cəbrayıl rayonu ərazisində 2015-ci il ərzində 5 mövcud sənaye müəssisələri fəaliyyət göstərmişdir. Cəbrayıl rayon kənd içməli su təchizatı müəssisəsi, Cəbrayıl Rayon Paylayıcı Elektrik Şəbəkəsi, Cəbrayıl rayon təsərrüfat hesablı Araz istehsal və təlim kombinatı və Cəbrayıl rayonu Kommunal Təsərrüfatı fəaliyyət göstərir.

2015-ci ildə istehsal olunmuş mallar, yerinə yetirilmiş iş və xidmətlər 556,1 min manat olmuşdur. 2014-cü ildə bu göstərici 577,2 min manat olmuşdur. Ötən il ilə müqayisədə istehsal olunmuş mallar, yerinə yetirilmiş iş və xidmətlər 96,3 faiz təşkil etmişdir.

Sənaye fəaliyyəti ilə məşğul olan müəssisələr üzrə 2015-cü ildə əmək haqqı fondu 385,8 min manat olmuşdur. Ötən il ilə göstərici 374,8 min manat olmuşdur. Bu da ötən il ilə müqayisədə 102,9 faiz deməkdir.

Bir işçiyə düşən orta aylıq no-

minal əmək haqqı 2015-ci ildə 231 manat, ötən ildə bu göstərici 240,10 manat olmuşdur. Bu da ötən il ilə müqayisədə 3,8 faiz az deməkdir.

ƏSASLI TİKİNTİ VƏ İNVESTİSIYA

Rayon üzrə tikinti təşkilatlarının 2015-ci ildə öz gücləri ilə yerinə yetirdikləri podrat işlərinin dəyəri 7649,6 min manat olmuşdur.

Ötən ilin müvafiq dövründə yerinə yetirilmiş podrat işlərinin dəyəri 12731,3 min manat olmuşdur. Baxılan dövrdə yerinə yetirilmiş podrat işlərinin həcmi ötən il ilə nisbətən 60,1 % olmuşdur.

Tikinti təşkilatlarında ilin əvvəlindən 72 nəfər çalışmışdır. Onlara 219,4 min manat əmək haqqı hesablanmışdır. Bir işçiyə düşən orta aylıq əmək haqqı 255,1 manat olmuşdur. Ötən ildə isə tikinti təşkilatlarında 81 nəfər çalışmış, onlara 235,3 min manat əmək haqqı hesablanmışdır. Bir işçiyə düşən orta aylıq əmək haqqı 241,4 manat olmuşdur. Bu rəqəmləri müqayisə etsək görərik ki, il ərzində bir işçiyə düşən orta aylıq əmək haqqı ötən il ilə nisbətən 105,7 % faiz təşkil edir.

KƏND TƏSƏRRÜFATI

Cəbrayıl rayonu üzrə 2014-cü ildə kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı 3584 hektar əkin sahəsindən götürülmüşdürsə, 2015-ci ilin kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı isə 3624 hektar əkin sahəsindən məhsul götürülmüşdür. Bu əkin sahələri ailə kəndli və ev təsərrüfatlarının payına düşür.

Əkin sahələrinin 2370,0 hektarını buğda, 250,0 hektarını arpa, 15,0 hektarını dən üçün qarğıdalı, 20,0 hektarını şəkər çuğunduru, 27,0 hektarını kartof, 48,0 hektarı-

nı tərəvəz, 4,0 hektarını bostan, 20,0 hektarını cari ilin çoxillik otları, 870,0 hektarını keçmiş illərin çoxillik ot bitkiləri təşkil edir.

01 yanvar 2015-ci il vəziyyətinə əkin altında olan sahədən 8150,0 ton dənli (o cümlədən 7457,0 ton buğda, 693,0 ton arpa), 460,0 ton kartof, 712,0 ton tərəvəz istehsal olunmuşdur.

01 yanvar 2015-ci il tarixə heyvandarlıq sahəsində qənaətbəx vəziyyət olmuşdur. Belə ki, qeyd edilən dövrdə rayon üzrə bütün təsərrüfat kateqoriyalarında 10232 baş iri buynuzlu mal-qara, o cümlədən 4010 baş inək və camış, 113241 baş qoyun və keçi mövcud olmuşdur.

01 yanvar 2014-cü il tarixə mövcud olan mal-qaranın sayını ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisə etsək görərik ki, iri buynuzlu mal-qara 17 baş, o, cümlədən inək və camış 240 baş, qoyun və keçilər isə 504 baş artıb olmuşdur.

Baxılan dövrdə rayon üzrə ötən istehsalı 1750 sentner (diri çəkiddə), süd istehsalı 6704 sentner, yumurta istehsalı 4230 min ədəd, yun istehsalı isə 1406 sentner olmuşdur.

2015-ci ildə kənd təsərrüfatı üzrə məhsul buraxılışının həcmi 13904,4 min manat, o cümlədən heyvandarlıq 4588,5 min manat, bitkililik üzrə 9315,9 min manat olmuşdur.

Cəbrayıl rayon İcra hakimiyyəti Başçısının 29 dekabr 2015-ci il tarixli 122 sayılı sərəncamına əsasən briqada üzvləri yanvarın 1-dən 15-nə kimi həyatı gəziş keçirərək mal-qara və quşların tam uçotunu aparmışdır.

Cəbrayıl rayonunun əhalisinin məskunlaşdığı ərazilərdə 01 yanvar 2016-cı il vəziyyətinə aparılmış mal-qaranın uçotu yekunlarını nəzərdən keçirdikdə müəyyən

olunmuşdur ki, 2015-ci ildə təsərrüfatların sayı əvvəlki ilə nisbətən 250 təsərrüfat çox olmuşdur.

2015-ci ildə keçən ilə nisbətən rayon üzrə iribuynuzlu mal-qaranın sayı 17 baş, inək və camışların sayı 240 baş, qoyun və keçilərin sayı 504 baş, bütün növ quşların sayı isə 7958 baş artmışdır.

2014-cü il ilə müqayisədə 2015-ci ildə bütün təsərrüfat kateqoriyaları üzrə mal-qaranın sayı aşağıdakı cədvəldə əks olunmuşdur:

2015-ci ildə rayonda 2 dövlət müəssisələri fəaliyyətdə olmuşdur. Həmin müəssisələrdə qoyun və keçilərin sayı 223 baş olmuşdur.

01.01.2016-cı il vəziyyətinə əhali təsərrüfatlarında iribuynuzlu mal-qaranın sayı 10232 (o cümlədən camışların sayı 54), qoyun və keçilərin sayı 113018 (o cümlədən keçilərin sayı 3536), atların sayı 176, dəvələrin sayı 83, quşların sayı isə 120450 baş və 209 arı ailəsi olmuşdur.

NƏQLİYYAT VƏ RABİTƏ

Rayon üzrə 2015-ci ildə dövlət rabitə müəssisələrində göstərilmiş rabitə xidmətlərinin həcmi 119,4 min manat, başqa sözlə keçən il ilə müqayisədə 108,7 faiz olmuşdur.

Baxılan dövrdə telefon aparatlarının sayı isə 1176 ədəd olmuşdur. Bu telefon aparatlarının hamısı elektron sistemlidir. Bu dövrdə 34 ədəd yeni telefon çəkilişi olmuşdur ki, onlardan hamısı mənzillərə çəkilmişdir.

S.Süleymanov,
Statistika İdarəsinin rəisi

İctimaiyyət içərisində tədqiqatçılar arasında ilaxır çərşənbələrin sıra ardıcılığına münasibətdəki fərqliliklərin özəyində il adlı canlı orqanizmin fəsilələrinin qapalı təkrarlanan birgəliyindən, vəhdətindən irəli gələn amil dayanır. Lakin bu ardıcılığa münasibətlər müxtəlif olsa da, mahiyyət dəyişməz, sabit qalar: su, od, yel, torpaq ünsürləri heç nə ilə dəyişilib-əvəzlənmirlər. Onların yaradıcılıq stixiyası öz hökümünü icra etməklə təbiətə yaz gəlir, ictimaiyyətə Novruz bayramı qədəm qoyur. Belə olan halda bu ünsürlər öz yaradıcılıq güclərini ayırı-ayrılıqda nümayiş etdirlərdə, bütövlükdə hərsi birləşib ümumi bir anlayışı - yeni həyat amilini formalaşdırırlar. Vahid bir müstəvidə qərarlaşan bu dörd ünsürün yerdəyişməsi isə ümumilikdə heç nəyə xələllik gətirmir. Buna görə də hələlik ilaxır çərşənbələrin sıra düzümü ilə bağlı öz şəxsi qənaətlərimi başqa bir mövzuya saxlayıb, indiyədək söylənmiş mülahizələrə əsasən ilk çərşənbə hesab edilən Su çərşənbəsi haqda fikir bildirirəm.

"İlaxır çərşənbələrin sıra düzümündə su, od və yel çərşənbələrindən sonra torpaq çərşənbəsi gəlir. Bu sıra düzümü mərasim folkloru sistemində pozulmazdır. Torpaq çərşənbəsinin yel çərşənbəsindən qabağa keçirilməsi yanlışdır" iddiası ilə çıxış edən mərhum professor Azad Nəbiyev bu barədə yazır: "Boz ayın dörd müqəddəs çərşənbəsindən birincisi Əzəl çərşənbədir. Bu, xalq içərisində çox əzizlənən çərşənbələrdən hesab olunur. Xalq arasında o, "Əvvəl çərşənbə", "Gözəl çərşənbə", "Su çərşənbəsi", "Sular Novruz", "Gül çərşənbə" kimi də tanınır.

Əski inanclara görə, Əzəl çərşənbədə təzə ilin gəlməsi münasibətilə ən əvvəl su təzələnir, elə buna görə də bu çərşənbə su, suyun təzələnməsi ilə əlaqələndirilir. Türk xalqlarının mifoloji təsəvvürlərində ən qədim kulturlar içərisində su kultu mühüm yer tutur. Su ilə bağlı yayılmış tapınmalar içərisində su tanrısı Abanın və Nahidin adı ilə əski süjet və nəğmələr geniş yayılmışdır. Həmin görüş və etiqadlarla bağlı təsəvvürlərin bir çoxu Əzəl çərşənbənin - Su çərşənbəsinin ayin-etiqadları ilə çarpazlaşmış, bu çərşənbənin adı ilə bağlı silsilə inanc, etiqad, ənənə, mərasim və s. yaratmışdır".

Gənc tədqiqatçı Mələykə Məmmədova isə yazır: "İlaxır çərşənbələri içərisində birinci gələn su çərşənbəsinə xalqımız müxtəlif mərasim və oyunlarla qeyd edir. Çərşənbənin adı ilə adlandırılan və oyun elementləri ilə zəngin olan "Su çərşənbəsi mərasimi" ayin və ritual xarakterli oyun şəklində icra olunur. Belə ki, su çərşənbəsi mərasimində sübh tezdən bulaq başına gedərək "Ağırlığım-üçürlüğüm, azarım-bezarım suya" deyib su üstündən atlanması, əl-üz yuyub, bir-birlərinin üstünə su

Su çərşənbəsi

atıb, sifətlərinə su çilənməsi, xəstələri su üstündən hoppandırır, sonra günah işləməyəcəklərinə, yaxşılıq edəcəklərinə and içdikdən sonra əl-ələ tutub suyun ətrafında su ilə bağlı nəğmələr oxuması və s. bütün bunların hamısı ümumilikdə oyun formasında həyata keçirilir".

Hər iki müəllif su çərşənbəsinə əzəl çərşənbə hesab edir, eyni zamanda su çərşənbəsi ilə əlaqəli

səvvürümüzə aydınlaşdırırıq.

Professor Fərahim Sadiqov "Masallı folkloru" kitabında Masallıda mövcud ənənə ilə keçirilən Novruz və ilaxır çərşənbələrdən danışarkən, o da eynilə ilkin olaraq Su çərşənbəsinin keçirilməsini qeyd etsə də, regionda ənənəvilik qazanmış fərqli xarakterik hallı da göstərir: "Su çərşənbəsinə bir neçə gün qalmış Masallı bazarında çərşənbənin atributları satıl-

və məişət həyatımızda dirilik mənbəyi hesab olunan su ilə bağlı çərşənbədə iqtisadi gücün ifadəçisi kimi bazara həyat, yaşayış üçün vacib olan məişət avadanlıqlarının (su ilə bağlı əmək alətlərinin) ayaq açması artıq Su çərşənbəsinin mərasim hadisəsi olmaqla, həm də məişət həyatına nüfuz etməsinin real göstəricisidir. Bu, xalqın Su çərşənbəsinə olan böyük inamını praktik baxımdan həyata keçirə bilmək hüneridir. Ayırı-ayrı peşə sahibləri olan sənətkarların - dulmuşunun, xarratın, rəssamın və başqa sənət sahiblərinin hamısının bir məqsədə yönəlməklə - Su çərşənbəsinə hazırlaşmaları: rəngli bardaq, küp səhəng, nehrə, sərnəc və s. su qablarını düzəldib istehsal etmələri və bazara çıxarmaları müxtəlif təbəqədən olan adamların mərasim ənənəsində və məişət həyatında bir ortaq məxrəcə gəlib birlik nümayiş etdirmələri deməkdir. İnsanların birliyi də güc, həyatsevərlik anlamına gəlir. Deməli, Su çərşənbəsinin atributu olan su özü həyatı gücü ifadə edir, su ilə bağlı atributlar bazara çıxarılır, bazar özü də iqtisadi gücü göstərir, bu sırada insanların birlik, həmrəylik münasibətində olmaları da ictimai həyatdakı gücü bildirir. Bu nöqtəyi-nəzərdən ümumiləşdirmə aparanda Su çərşənbəsi özlüyündə mənəvi, iqtisadi və sosial sahədə vahid bir məcraya yönəlib sığışan güc birliklərini vahid bir nöqtədə birləşdirir. "Birlik harda, dirlik orda" məsələsində də vurğulandığı kimi, bu birlik isə diriliyə - yeni həyatın canlanmasına təminat yaradan əsas amildir ki, Novruzun da, ilaxır çərşənbələrin də missiyası bu qayəyə xidmət edir.

F.Sadiqov Su çərşənbəsinin elliklə, böyüklü-kiçikli hamı tərəfindən icra edilməsindən də bəhs açır:

"Masallıda Su çərşənbəsi günü səhər sübhədən Vileşin sahilində bayram qıyafəli qızlar su daşıyırdılar. Rastlaşanlar bir-birlərini "çərşənbə bayramın mübarək", "sucan ömrün olsun", "su qədr ömrün olsun", "sudan yarıyasın" sözləri ilə təbrik edirdilər.

Maraqlıdır ki, Vileşin ətrafında olan Davda, Məsaküçə, Gəyəçöl, Xıl, Sirəbil, Ərkivan, Yiyenkənd, İskəndərli kəndləri ilə yanaşı ətraf kəndlərdən, rayon mərkəzindən çoxlu qızlar, gəlinlər, yaşlı qadınlar ellərində rəngli bardaq, səhəng, küzə, kiçik al-əlvan rəngli vedrələr, küpələr Vileşə su götürməyə gedirdilər. Xüsusilə onlar özləri ilə məktəbəqədər yaşlı uşaqların, kiçik məktəbyaşlı uşaqların əllərindən tutub çaya su götürməyə yollanırdılar".

Göründüyü kimi, müəllif mövzuya uyğun olaraq burada Masallı bölgəsindən söhbət açır. Su çərşənbəsinə bayram etmək üçün

keçirilən ayın və mərasimlərə diqqət çəkir. Yuxarıda da qeyd etdiyim kimi, çərşənbələrin sıra düzümü haqda mübahisə açmadan (çünki sıra əvəzlənməsi dörd yaradılış ünsürünün vəhdətinə xələllik gətirmir), bəzi əlavələr etmək istərdim. Xalq düşüncəsindəki inam belədir ki, hər çərşənbəni müəyyən bir ünsürlə əlaqələndirib, misal üçün, "çərşənbə bu dəfə suya düşdü", yaxud "çərşənbə bu dəfə yerə (torpağa) düşdü" və s. tipli sabit deyimlərlə fikir yürüdülür. Bu fikir neyi işarələyir? Bu fikir onu bildirir ki, yeni əgər su çərşənbəsidirsə, çərşənbə suya düşür deyildə suyun canına istilik düşür, su qızmağa, donu-şaxtası açılmağa (kristal buz və ya qar dənəcikləri formasından yumşaq maye şəklinə keçir) başlayır ki, bununla da soyuqdan donmuş, ölmüş su qızmaqla suya can gəlir, başqa sözlə, "ölmüş su" yenidən dirilik tapıb dirilir, yeni həyat qazanır. "Qurani-Kərim"də buyrulunan "hər bir canlı suyan yaratdıq" kəlamı da suyun yaradılışın əsasını təşkil etdiyini göstərir və bu məntiqdən düşündükdə su çərşənbəsinin təbiətdə hansı mühüm funksiyaya malik olduğu da aydın görünür. Habelə kainatdakı yaradılışın üçdə iki hissəsinin su, üçdə bir hissəsinin quru olduğunu da nəzərə aldıqda, yenə də suyun dünyada hansı böyük miqdarda olmasını və yaradılış üçün mühüm baza təşkil etdiyini tə-

mağa başlayır. 1950-60-cı illərdə Ərkivanlı dulmuşların, xarratların, əttarların, təkəlduzların, rəssamların və digər sənətkarların hazırladıqları rəngli bardaqlar, küpə səhənglər, nehrələr, sərnəc, gövdüşlər (gavdiş, gödiş də deyilir), küzələr, lüleyinlər, müxtəlif qablarla becərilmiş səmənilər, rəngli yumurtalar, cürbəcür ədviyyatlar Masallı bazarında öz yerlərini tutardı".

Bu informasiyada Su çərşənbəsinin keçirilməsi ilə bağlı çox mühüm və zəngin məlumat bazası var. Əhalinin Su çərşənbəsinə çox böyük önəm verməsi aydın görünür. Su həyat mənbəyidir. Su diriliktir. Dilimizdəki sabitləşmiş olan "abi-həyat" - "Dirilik suyu" tipli el ifadəsi də xalq təfəkküründə suyun mehız həyatla, yaşayışla sıx bağlı olmasını əks etdirir. Bu, istər mifoloji, istər dini, istərsə də müasir gerçəklik baxımından tam reallığa söykənən həqiqətin ifadəsidir. Mifdə, mərasimlərdə və məişətdə suyun əvəzsiz rolu, müstəsna əhəmiyyəti vardır. Ulu Öndərin "İqtisadiyyatı güclü olan dövlət hər şeyə qadirdir" kəlamını da bu anda yada salaq. Masallıda camaatın Su çərşənbəsinə qarşılamaq ərəfəsində bazar iqtisadiyyatında Su çərşənbəsi atributlarına xüsusi önəm verilməsi mərasim mədəniyyəti ilə məişət mədəniyyətinin qovuşub vəhdət təşkil etməsi deməkdir. Mənəvi güclə iqtisadi gücün birliliyinin rəmzi deməkdir. Mifologiyada, dində

sübh çağı bayram libası geyinib qız-gəlinlərin, arvad-uşaqların Vileş çayı sahilinə enib oradan su götürmələrindən danışır və bu zaman onların bir-birlərinin su ilə bağlı inanclara söykənərək "su qədr ömrün olsun", "sudan yarıyasın" və s. tipli alqışlarla su çərşənbələrini təbrik etmələrini göstərir. Əslində bu cür bayram əhval-ruhiyyəsi respublikamızın hər bir bölgəsində bu sayaq yaşanır. Masallı ərazisindəki Vileş çaya müvafiq olaraq digər yerlərdə də bu cür axar su üstünə, ya bulaq başına seyrə çıxırlar və oradan səhənglərini (su qablarını) su ilə doldurub xoş ovqatla bayramlaşırlar. Burada bir məqamı da nəzərdən qaçırmayaq ki, rəngli bardaqla əl-əlvan rəngli vedrələrlə su daşınması faktı da təsadüfi deyil. Su çərşənbəsinin şərfinə su qablarının da bəzək-düzəklilik, naxışlı olması təbii; çünki miflərdəki düşüncəyə görə hər bir şeyin əyisi, sahibi, hamisi olduğu kimi suyun da yiyəsi, hamı ruhu var və Su çərşənbəsi bayramında su özəsinə razı salmaq, su hamisinə xoş gəlmək üçün suyu gözəgəlimli, təzə naxışlı, bəzəkli qablarla daşıyırlar. Axı həm də "Su gözəllər yüküdü" deyiblər. Gözəllər yükü olan, gözəl qız-gəlinlər daşıyan suların qabları da gözəlliklərimizin gözəlliklərinə uyğun təzə gözəl naxışlı bəzədilmiş qablar olmalıdır. Üstəlik də Su çərşənbəsi gündə təzə bayram paltarlarını əyinlərinə geyinmiş qız-gəlinlərin çiyinlərinə aldıqları su qabları da cazibədar görünüşdə, bəzəkli formada olmalı və bayram əhval-ruhiyyəsinə tamamlamalıdır. Axı Su çərşənbəsinin təzə suyu da təzə, təravətli, əlvan naxışlı qablarla daşınmalıdır.

Bəli, su çərşənbəsinin təbiət hadisəsi olaraq hansı təbii stixiyaya yerinə yetirməsi bu prizmadan düşündükdə hamımıza belli olur. O ki qaldı Novruz bayramı hadisəsi olaraq su çərşənbəsinin cəmiyyətdə - insan dünyasında inikasına, bu məsələlər də su çərşənbəsi mərasimi adı ilə keçirilən ayın və mərasimi aktlarda gerçəkləşir. Yeni insan özünü təbiətin ayrılmaz parçası hesab etməklə su ilə ilgili əfsun, sehr, oyun, icra ayinləri, mərasimi hərəkətlər və s. yerinə yetirir - su üstündən adla-maqla, evinə zəməzəm suyu gətirməklə və s. şəklində su çərşənbəsinə bayram edir. Beləliklə, təbiətdə suyun canına istilik düşməklə su çərşənbəsinə dirilik tapan suya müvafiq olaraq icra edilən ayinlər bunun ictimaiyyətdə də rəsmiləşdirinin təsdiqlənmiş olur: İnsan təbiətlə harmonik tənzimlənmə situasiyasına düşür...

Su çərşənbəniz mübarək olsun!

Şakir Albaliyev,
AMEA Folklor
Institutunun aparıcı elmi işçisi,
filologiya üzrə fəlsəfə
doktoru, dosent.
"Azərbaycan" qəzeti, №43
(6897), çərşənbə axşamı, 24
fevral 2015-ci il

Bu günlərdə məktəbimizdə "Gənclərin Çağırışaqqədərki Hazırlığı" fənninin rəhbəri, Qarabağ uğrunda gedən qanlı döyüşlərin iştirakçısı, ehtiyatda olan baş leytenant Mehman Hüseynovun gündəlik qeydlər əsasında yazılmış iki kitabının: - "Döyüşdən sonra döyüş" və "Qanlı döyüşlərin canlı şahidləri" toplularının müzakirəsi keçirildi.

Müzakirəni giriş sözü ilə 294 №-li tam orta məktəbin ədəbiyyat müəllimi, şair Rəfail Həbiboglu açaraq, Mehman Hüseynovun həyat və fəaliyyəti, keçdiyi ağır döyüş yolu və yaradıcılığı haqqında geniş, ətraflı məlumat verdi.

Tədbirdə iştirak edən "Araz" nəşriyyatının direktoru, çoxsaylı kitabların müəllifi Əlirza Sayılov,

Məktəbdə kitab müzakirəsi

nəşriyyatın əməkdaşı, yazıçı Vidadi Dağtumaslı, SHXÇDX-nin Qaradağ Rayon Bölməsinin şöbə rəisi, kapitan Qəyüm Məmmədov, məktəbin GÇH fənninin rəhbəri, ehtiyatda olan baş leytenant Sahib Hüseynov, 294 №-li tam orta məktəbin direktoru Laçın Hüseynli Mehman müəllimin müəllifi olduğu kitablar haqqında öz ürək sözlərini söyləyib, kitablardakı ağır və insanı rıqqətə gətirən, duyğulandıran, qanlı döyüşlərin yaddan çıxmaz izlərini əks etdirən epizodlardan nümunə-

lər gətirdilər.

Daha sonra məktəbin fənn müəllimləri Rahilə Məmmədova, Anisət Həbibullayeva, Təranə Məhərrəmov, təşkilatçı müavin Vəfa Babayeva, yuxarı sinif şagirdlərindən Orxan Abdullayev, Tərlan Əliyev, Pərviz Həsənov çıxış edərək müəllimləri haqda xoş sözlər söyləyib, gələcək yaradıcılıq uğurları ilə bağlı arzularını bildirdilər.

Sonda "Azərneşr" Həmkarlar İttifaqı Konfederasiyası tərəfindən Mehman Hüseynov "Qızıl Qələm" mükafatı ilə təltif olundu.

Rəfail İbişli,
Qaradağ rayon 294 №-li tam
orta məktəbin ədəbiyyat müəllimi

Yel çərşənbəsi

Tədqiqatçıların ilaxır çərşənbələrin üçüncüsü hesab etdikləri Yel çərşənbəsi dörd yaradılış ünsüründən biri olan havanın həyatverici gücü ilə bağlıdır. Külək, hava anlayışları ilə bağlı folklorumuzda çoxşaxəli örnəklərə rast gəlir. Açması külək olan "əl ilə tutmaq olmaz, göz ilə görmək olmaz" tapmacasının özək qatında yelin, havanın gücünə işarə olunur, onun gözəgörünməz, ələ keçməz, sirlə-sehrlə ünsür olduğu vurğulanır. "İgidlik ondur, doqquzu qaçıb canını qurtarmaqdır, biri isə heç gözə görünməməkdir" deyimimizdə də gözəgörünməz və bununla həm də ələ keçməz, tutula bilməyən əlamətə malik olmağın bir igidlik, bir igid kimi güc göstəricilik funksiyası daşması aydın görünür. Bu amil, bu xüsusiyyət xüsusən də düşməyə qarşı döyüşən kəşfiyyatçının simasında daha çox özünü doğruldur. Mühəribədə kəşfiyyat dəstələrinin, əks-kəşfiyyatın əsas sarsıdıcı güc olması da mühüm şərtlərdən sayılır. Elə yaz fəslinin gəlişini qabaqcadan işarələyən ilaxır çərşənbələrin mahiyyətində də ölgün təbiətli qış fəslə ilə mübarizə zəminində yeni həyatı - yenidən dirilməni canlandırmaq motivi dayanır. Havanın yaradıcılıq stixiyasını öz üzərinə götürən, el arasında yel, külək çərşənbəsi və s. adlarla tanınan çərşənbənin də bu sırada məxsusi yeri vardır.

həm də onun enerjisi - istilik, güc mənbəyi olduğunu (yaradıcı stixiyasını) göstərir. Mifik məzmunun real həyatı çalardə təzahürünü ortaya qoyur. Küləklərin mifik rəng göstəricilərinə ifadə olunması isə yelin, küləyin (havanın) mahiyyətində dayanan

liği - taxılını sovrub, dəni adamlara verməsi ilə maddi yardımçı olması göstərilir. Dən - taxıl yaşayış stumulu verən ərzağı, insanlara acından ölmək üçün qida, ruzi ilə təmin etmək gücü verir. Bu gücü isə yel, külək (hava) - Yel baba bəxş edir. Bu da acından ölməkdə olan və xilas üçün, yeni həyat tapması üçün haraya çağırılan hava ünsürünün (Yel babanın) yaradıcı gücünü - yaradıcılıq stixiyasını ifadə edir. Su, od və torpaqla yanaşı dördüncü yaradıcı element kimi havanın (yelin, küləyin) varlığını özündə inikas edir. Bu, həm də qış azuqəsinin tükəndiyi bir məqamə təsadüf etməklə həyat, yaşayış üçün zəruri olan ərzaq amilinin təmin olunmasında Yel babanın (yelin, havanın) mühüm rol oynayacağına inamı əks etdirir. Xalqımızın Yel baba ilə əlaqəli söylədiyi inanc nümunələrində də onun bu kimi əlamətlərinə işarələr əks olunur:

***Yel baba xırmana gəlməmişdən öncə ordan buğda, dən götürməzlər. Sovrulmamış buğda götürənin oğlu ölər.**

***Xırman sovrulandan sonra ilk buğda götürənin oğlu olar.**

***Taxıl sovrulanda Yel baba əsib işə mane olsa, ələyin, ya da xəlbirin üstünü bərk-bərk bağlayarlar, onda Yel baba insafa gəlib yavaş əsər.**

***Taxıl döyüləndə yel boğanağı qalxarsa, qızlar: " - gəlmə, gəlmə, sənə gedərəm", - deyərler.**

Bu tipli inanclarda yelin taxılla - ərzaqla bağlı mühüm funksiyası

kosmosu) təmsil edir. Yelin güclü əsib işə mane olması ilə (yeni xaosu təmsil etməsi) Yel babanın insafa gəlib yavaş əsməsi (burada isə kosmos yaradıcılığına xidmət göstərməsi) arasındakı qarşıdurma da yelin ikili təbiətini xarakterizə edir. Həmçinin də taxıl döyülən - sovrulan zaman qalxan yel boğanağına (güclü külək əsməsinə - dağıdıcılıq gücünə) rəğmən qızların onun könlünü alıb: gəlmə, gəlmə (yeni boğanaq dolu nəfəsinlə - külək qasırğası ilə bizə tərəf əsmə) deyib, bunun müqabilində - əsməyəcəyi halda "sənə gedərəm" (sənə ərə gələrəm) deyər və edmələri də yel ruhunu razı salmaq - Yel babanın könlünü xoş etməklə həm də yel (hava) ilə insanların birbaşa kontakta girməsini əks etdirir. Bu cür inamlar insanların yel (hava) ünsürünün dağıdıcı, məhvədicisi xislətinin yumşaldılıb yeni həyat nəfəsi bəxş etməyə yönləndirilməsinə olan mifik baxışlarının göstəricisidir. "Yeli əsdirəni söyməzlər" tabu - inancı

də, icra edilən ayinlər də təqlidi xarakterdə olub, təqlidi mərasim aktını əks etdirir. Yeni Novruzqabağı çərşənbə rituallarında həyata keçirilən ayin-mərasimlər ümumiyyətlə təqlidçi xarakterdə olub, xalqın həyata baxışını işarələyir, bu təqlidi mərasimlərlə təbiət qüvvələrinə təsir edəcəkləri inamını əks etdirir.

Qeyd edim ki, xalqımızın yelə inancını əks etdirən bir sıra folklor örnəkləri vardır. Hətta soydaşlarımızın yaşadığı Gürcüstandakı Bolnisi rayonunun Kəpənəkçi kəndi yaxınlığında Yel dağı adlı ziyarətgah da vardır. Müqəddəs sayılan Yel dağına ürəklərində arzu, dilək tutub, nəzir-niyaz edir, qurban gətirib kəsirlər. Yaxın ərəzədə yaşayan qonşu xalqların əhalisindən də (yunanlar, gürcülər, ermənilər) buraya etiqad edib, iman gətirənlər olur. Yel dağı (insanlaşmış Yel baba obrazı) nəzirini, qurbanını qəbul edən şəxsin xeyir tapıb arzusuna yetəcəyinə inanılır. Yel dağına nəzir gətirilməsi, qurban

da elə birbaşa yel tanrısının - yel ruhunun müqəddəsliyi anlamını özündə ehtiva etməklə yelin gücünə (dağıdıcılıq və yaradıcılıq - quruculuq gücünə) olan inamın təsdiqi təzahürüdür.

Bir məqamı da burada diqqətə çatdırmaq istərdim. Sual doğa bilər ki, axı taxıl biçini vaxtı tam başqa vaxta - başqa bir mövsümə (fəslə) təsadüf edir. Aydınlıq gətirib deyirəm ki, bu mövsüm mərasimi, birincisi, bizim xalqımızın dünyagörüşünün ifadəsidir. İkincisi, burada xalqımızın Yel baba

deyilməsi, and içilməsi özü bir daha təsdiq edir ki, xalqımızın yelin, küləyin (havanın) yaradıcı gücünə, ilahi bəxşedicilik missiyasına inamı mifik çağlardan qaynaqlanır.

Yelin ilaxır çərşənbəsi ilə əlaqəli mifik gücünə inamımızı əks etdirən inanclarımızdan birinə üz tutaq:

Yel çərşənbəsi gecəsi söyüd ağacının altına gedib niyyət elə və Yel babanı çağır. Əgər Yel baba sənəni eşidib əssə və söyüdü budaqlarını torpağa toxundursa, diləyin yerinə yəter.

Bəli, bayram ovqatı insanlarda xoş əhval-ruhiyyə yaradır, insanların həyata nikbin baxışlarını əks etdirir. Eyni zamanda müqəddəs günləri işarələyən bayramlar insanlara arzu və ümidlərinin gerçəkləşəcəyinə inamı təlqin edir. İlahi çərşənbə bayramları sırasında duran yel çərşənbəsində Yel babanı niyyət edib çağırmaqla, onun səsi - diləyi eşidib gəlməsi və əsməsi nəticəsində ağacın (söyüdü) budaqlarını yerə əyib toxundurması ilə ürkəkdəki arzunun hasil olması inancı isə birbaşa xalqın bayrama - yel çərşənbəsi bayramına olan müqəddəs mifik baxışlarını əks etdirir. Yel çərşənbəsinin xalq təfəkküründəki canlandırılmış obrazı olan Yel baba xalqımızın arzu-diləklərini, niyyətlərini öz nəfəsi ilə - ilıq mehi, xoş havası ilə cana gətirib, əməli cəhətdən həyata keçirən gücün təmsilçisidir.

Qoy Yel çərşənbəsinin ilıq, məhrəm nəfəsi bütün xoş arzu-larımızı cücərtsin!

Şakir ƏLİFOĞLU
"Azərbaycan" qəzeti,
№54 (6908),
bazar, 8 mart 2015-ci il

"Xalq arasında "külək oyadan çərşənbə", "yelli çərşənbə", "küləkli çərşənbə", Muğan zonasının bir sıra kəndlərində isə "Heydər çərşənbə" adları ilə tanınan yel çərşənbəsi"nin səciyyəvi xüsusiyyətlərindən rəhmətlik professor Azad Nəbiyev belə söhbət açırdı: "Əski etiqadlara görə, bu çərşənbədə oyanan yel, külək ərzi gəzir, oyanmış suyu, odu hərəkətə gətirir. Yel çərşənbəsində əsən isti və ya soyuq küləklər yazın gəlişindən xəbər verir. Gün ərzində külək bir neçə dəfə dəyişir. Bu dəyişmələr yelin özünü təmizləməsi kimi qəbul edilir.

Əski etiqadlara görə, torpaq altı - "qara nəhrdə" yatmış dörd cür külək yer üzərinə çıxaraq əvvəlcə təmizlənir, sonra isə müxtəlif libaslarda özünü göstərir. Libasların adı ilə onların özünün xarakterini arasında da bir oxşarlıq nəzərə çarpır. Burada rənglərin mifik deyimi xüsusi mənə daşıyır. Belə ki, türk mifologiyasında Ağ yel - ağ libasda, Qara yel - qara libasda, Xəzri - göy libasda, Gilavar - qırmızı libasda təsəvvür edilir".

Burada göstəriləndi kimi, küləyin gün ərzində bir neçə dəfə dəyişməsi, isti və soyuq şəkillərə düşməsi və s. dəyişkən təbiətlik nümayiş etdirməklə "ərzi gəzməsi" əsliində onun kəşfiyyətə çıxmış obrazını - suyu, odu, həmçinin torpağı hərəkətə gətirmək kimi misilsiz gücünü ifadə edir. Təbiətdə əsən yelin gücü ilə külək enerjisinin alınması faktı da bir daha yelin (havanın) dörd yaradılış elementindən biri olmaqla, eyni zamanda

kosmos (Ağ yel) və antikosmos (Qara yel) qoşalığının olmasından xəbər verir. Qara libasda olan Qara yel və ağ libasda Ağ yel qarşıdurmasında biri qışı və digəri yazı (Novruz) təmsil etməklə bunların hər ikisi arasında gedən mübarizəni təcəssüm etdirir. Od çərşənbəsindəki od (ünsürü) od olub dünyanı yandırmadığı kimi, məhv etmədiyi kimi, yel çərşənbəsində də yel öz dağıdıcı qasırğasını bir kənara qoyub, xeyirxahlıq iradəsini (yaradıcılıq missiyasını) diqqətə etdirir. Bununla da xaosdan çıxış missiyasını ifadə edən mərasimi keyfiyyətini təbii proses kimi reallaşdırır.

Azərbaycan mifoloji mətnlərində də Yelin xeyirxah obrazı öz əksini belə tapıb:

"Dünyada nə ki yel, külək var, hamısının ixtiyarı Yel babanın əlindədir. Xırman savıranda cəməhət Yel babanı köməyə çağırır deyər: Yel baba, gəl atına saman apar.

Yel baba da gəlib xırmanı savır. Dən qalar adamlara, samanı da Yel baba aparar öz atına".

Bu mətnlə səsleşən bir tapmaca da var:

**Ələk olar, vələk olar,
Xırmanlarda gərək olar.**

Cavabı külək olan bu tapmacada yuxarıdakı Yel babanın gəlib xırmanı sovrub insanlara kömək etməsi inamının izləri müşahidə olunur. Küləyin (havanın) antropomorflaşmış obrazı olan Yel babanın burada insanlara himayədar

nın olduğu diqqətə çatdırılır, yaşayış, dirilik üçün zəruri olan qida (çörək) bolluğunda yelin köməyinə ehtiyac duyulduğu ifadə olunur. Yel babadan icazəsiz (Yel baba gəlməmiş) taxıl (sovrulmamış buğda) götürənin oğlunun öləcəyinə (ölüm hadisəsi) inamla Yel babanın xeyir-duası ilə (xırman sovrulandan sonra) buğda götürənin oğlunun olması (doğulma - dirilik tapma aktı) inancı arasında görünən ziddiyyətli fərqlər də birbaşa onu göstərir ki, yel özlüyündə ikili təbiəti (xaosu və

Novruz bayramı və onun ayrılmaz tərkib hissəsi olan ilaxır çərşənbələr hər il ölkəmizdə böyük coşqu ilə qeyd olunur. Novruzqabağı nəğmələrin ikinci qrupunu çərşənbələrlə bağlı ritual və mərasim nəğmələri təşkil etdiyini bildirən mərhum folklorşünas Azad Nəbiyev ilaxır çərşənbələrdən söz açarkən göstərdi ki, "ilaxır çərşənbələrlə bağlı görüşlər ulu əcdadın ilkin insanın yaranmasında iştirak edən Su, Od, Yel və Torpaq mifizmi ilə bilavasitə bağlıdır. Törənış düşüncəsi təsəvvürünü formalaşdıran bu ünsürlər mərasim folklorunda müxtəlif kult və mif sistemləri şəklində öz əksini tapdı. Onların hər biri ilə bağlı silsilə nəğmə və miflər yarandı, çərşənbələrin hər biri milli yaddaşda insana uğur və xoşbəxtlik gətirən rəmzlər kimi geniş mənə, məzmun mündəricəsinə yiyələndi.

Mərasim folklorunda çərşənbələrin sayı və sıra düzümü ilə bağlı müxtəlif mülahizələr vardır. Bir sıra hallarda çərşənbələr 5-7-12 arasında göstərilir. Bu isə ümumilikdə Novruz mərasimi, onun keçirilməsi vaxtı və ölçülərinə uyğun gəlir. Mərasim sisteminə Novruza hazırlıq dekabrın 21-dən (yeni təqvimlə) başlayır və üç mərhələdə bayram davam etdirilir. Birinci mərhələ Böyük Çillə və Kiçik Çillənin arası (21 dekabr-1 fev-

şamasını şərtləndirir.

Dövlət başçısı tərəfindən 2016-cı ilin Multikulturalizm ili elan olunması da bir tərəfdən multikultural dəyərləri özündə yaşadan Novruz bayramına verilən önəm bir təcəssümü hesab oluna bilər. Tədqiqatçı Niyaz Niftiyev bu xüsusda söylədiklərinə diqqət ayırırsa, multikulturalizmin ta qədimdən xalqımızın bir yaşam tərzini əks etdirən və buna bu gün də dövlətimiz tərəfindən böyük bir dəstək verildiyinin aydın şəkildə fərqi varə bilər:

ması və həm də qış rəmzi olan qara saflıq, saflaşma vasitəsi kimi baxışları özlüyündə əks etdirir. Xalça-palazın qar vasitəsi ilə süpürülüb-təmizlənməsi bir tərəfdən reallığa əsaslanmaqla qarın dondurucu şaxtası ilə yorğan-döşək arasına düşə biləcək cücüləri-həşəratları, güvni və s. məhv etməklə sanitariya-gigiyenik qaydalara riayət etməyin göstəricisidirsə, digər tərəfdən də su ilə bağlı mifik görüşləri özündə əks etdirir. Belə ki, ev şəraitindən - mənzildən çölə daşınan-çıxarılan məişət əşyaları

mımız olan Novruza öz dəyərləri töhfələrini verməklə onu daha da rəngin, əlvan edib, zənginləşdirir. Məsələn, Lənkəran bölgəsinin spesifik, özünəməxsus, başqa bölgələrdə müşahidə olunmayan Novruzla bağlı gözəl adətlərindən biri də nişanlı qızlara aparılan bayram xonçasında balığın ağzında qızıl üzüyün olmasıdır. Qızıl üzük balığın ağzına keçirilir və bayram xonçasında qız evinə aparılır.

Bölgənin digər adətlərindən biri də ilin axır çərşənbəsində axar su üstünə getmək və suyun kəna-

qeyd olunur. Hələ ilk çərşənbədən başlayaraq Novruza hazırlıq kimi Novruz nəğmələri oxunur:

*Gal ey Novruz, gal ey Novruz, mübarək!
Sizin bu təza iliniz mübarək!
Bacı, ver payımı, qoyma sabaha...*

Qeyd edim ki, Novruz bayramında qız evinə aparılan xonçada balığın ağzında qızıl üzüyün olması adətində su ilə bağlı inancın izləri dolayısı ilə də olsa, özünü göstərir. Belə ki, balıq su ilə bağlı

Multikulturalliğin ənənəvi nümunəsi: Novruz bayramı

"Multikulturalizm milli, dini, irqi və mədəni çeşidliliyin və fərqliliyin qarşılıqlı hörmət və anlaşma zəminində qəbul edilməsi, bir cəmiyyətin bütün üzvlərinin konstitusion mədəni hüquqlarının qorunması və adı çəkilən müxtəlifliyin xalqın ümumi rifahına və sabit inkişafına xidmət etməsinə nail olan təbii və düşünülmüş həyat tərzinin nəticə-

da öz "canlarında" fiziki olaraq qarışıqlıq (qışın simvolu olan qar) gəzdirməklə beləcə qış fəslini rəmzi olaraq yola verdiklərini (yola saldıqlarını) səciyyələndirirlər. Sanitariya baxımından təmizliyə bu cür riayət olunma həm də mifik görüntü olaraq su əyəsi (yiyəsi) ilə - su əyəsinin təbiətdə canlı görüntüsü olan qış fəslini təmasa girməni xarakterizə edir. Bununla həm də qışın - qarın, suyun könlü oxşanılır-alınır və qışdan sonra gələcək yaz fəslinə - Novruza keçid almaq funksiyası bir mərasim aktı olaraq icra olunmuş olur. Bu, həm də Novruz bayramının qış fəslindən keçərək özünə yol aldığını və beləliklə öz tərkibində qışı da (Yeni il təqvimi-ni də) ehtiva etdiyini təzahür etdirir. Bu, eyni zamanda xristian dünyasının Yeni ili ilə İslam-Şərq aləminin Yeni ili olan Novruzun bir-birləri ilə qarşılıqlı təması - ünsiyyət kodudur. Bu, mərasim hadisəsi olaraq Novruz bayramının özünün multikultural ənənələrə əsaslanmasının bir göstəricisidir, dinlər və dünyagörüşləri arasındakı qarşılıqlı rabitənin mövcudluğu, bir-birlərindən köklü şəkildə təcrid olunmadığını nümayişdir, ənənələrin bir-birlərinə qarşılıqlı təsir və inkişafının təsdiqidir.

Möhtərəm Prezidentimizin təbiri ilə desək, xalqımızın həyat təzi kimi özünü göstərən multikulturalizm Novruz bayramının keçirilməsi zamanı daha aşkar şəkildə görünür. Belə ki, ayrı-ayrı etnik toplumların yaşadıkları regionlarımızda da bu bayramın özünə xas

rında təzəcə baş qaldıran yamaşıl otlardan ailə üzvlərinin hər birisi üçün ayrı-ayrılıqda ayırıb axar suya atmaq adətidir. Yaşıl otlardan bir çəngə qoparıb "Anamın yanında nə xəstəlik varsa, hamısı bu axar su ilə dəryyəyə getsin", - deyib otu suya atırlar. Bu ritual ayrı-ayrı hər bir ailə üzvü üçün təkrar edilir. Lənkəran bölgəsinin digər spesifik adət-ənənələrindən biri də ilaxır çərşənbədə heyva ağacından nəhrə üçün heyva çubuğunun dərilməsidir. Bu inanc nəhrədən bol yağ çıxacağı anlamına gəlir. İlin axır çərşənbəsi günü sübh tezdən yuxudan ən tez ayılan şəxs bir qab su dolduraraq hələ yuxuda olan bütün ev sakinlərinin üzvlərinə çiləyir. Bu isə saflıq, təmizlik rəmzi olan suyun bütün ailə üzvlərinə il boyu sağlamlıq, gü-

məbuddur, balığın vətəni sudur və suda yaşayan canlı olan balığın ağzında nişanlılıq-evililik əlaməti kimi üzüyün aparılması da sevginin də su kimi saf olmasını, eləcə də qurulacaq ailənin də dirilik rəmzi olan su kimi sağlam və əbədi olması arzusunu simvollaşdırır. Eləcə də ilaxır çərşənbədə su ilə bağlı digər ayin və hərəkətlərin icrası da suya olan müqəddəs mifik görüşlərdən qaynaqlanır. Həmçinin Novruz bayramında mal-qaraya baş çəkilməsi, üstlərinə su çilənməsi, meyvə ağacları ilə bağlı inanca söykənən hərəkətlərin icrası və s. kimi məsələlər də bir daha Novruz bayramı və onun ayrılmaz tərkib hissəsi olan ilaxır çərşənbələrin nəinki ölkəmizdə yaşayan ayrı-ayrı etnik qruplar və xalqlar arasında əhəmiyyətli ictimai hadisə olaraq anlaşma, həmrəylik vasitəsi olduğunu göstərir, eləcə də təbii aləmdə də canlı və cansız təbiətdə də bir canlanma, yenilənmə əhval-ruhiyyəsi yaradan bayram olduğunu açıq şəkildə göstərir.

Bəli, multikultural ənənələrin daşıyıcısı olan Novruz bayramı nəinki ictimai baxımdan ayrı-ayrı xalqlar, millətlər, dinlər və mədəniyyətlər arasında bir mənəvi bağlantı vasitəsi, qarşılıqlı anlaşma və mehriban dialoq hadisəsidir, həmçinin də ki, bizi əhatə edən təbii coğrafi mühitdə bioloji sferanın da harmoniyasını qoruyub-saxlamağa xidmət edən sosial mədəniyyət hadisəsidir. Bu nöqtəy-nəzərdən yanaşdıqda milli olduğu qədər də dünyəvi məzmun daşıyan Novruz bayramı öz geniş qoynunu bütün bəşəriyyətə açıb, dünyamızı salamlayır.

Dünyamızı salamlamağa gələn sağlamlıq çarçısı Novruzumuzun qədəmləri mübarək olsun!

Şakir ƏLİFOĞLU,
"Azerbaycan" qəzeti, №58 (7202),
çərşənbə axşamı,
15 mart 2016-cı il

ral), ikinci mərhələ Kiçik Çillənin davam etdiyi müddət (1-20 fevral), üçüncü mərhələ isə 4 həftəlik axır çərşənbələri əhatə edən Boz aydır. Bundan sonra isə Novruz gəlir".

Göründüyü kimi, Novruz bayramı sadəcə yaz fəslinin gəlişi ilə məhdudlaşmır. Novruz bayramı kimi geniş əhatə tutumuna malik olan ikinci bir bayram tapmaq çox çətindir. Onun əhatə arealı öz başlanğıcını ən azı qış fəslinin gəlişindən götürür, belə olduqda isə miladi təqvimlə hesablanan Yeni il şənliyini də öz əhatə dairəsinə alır. Bəlkə elə bu hikmətdəndir ki, hər il ölkəmizdə böyük təntənə ilə qarşılanan və keçirilən Novruz bayramı təkə ümumxalq bayramı kimi yox, təkə milli bayram səviyyəsində yox, ölkəmizin ərazisində (hətta ölkəmizin hüdudlarından çox-çox uzaqlarda belə!) yaşayan bütün dinlərin və irqlərin nümayəndələri tərəfindən də böyük sevgi ilə qarşılanır, barış və həmrəyliyin nümayişinə çevrilir. Daha dəqiq ifadə eləsək, Novruz bayramı multikultural dəyərlərə malik cəhanşümul əhəmiyyətli bir bayramdır. Xristian aləminin Yeni il bayramı ilə Şərq-İslam, Türk dünyasının Yeni il bayramını öz əhatə əuşuna alan Novruz bayramı öz təbiəti etibarilə də bəşəri-humanist dəyərləri özündə daşıyır. Özü də bu dəyərlər təkə ictimai sfera ilə qapanıb qalır, ictimai aləmlə təbii aləmi vəhdətdə götürərək dünyamızın bütövlükdə kosmik bir nizamla ya-

si kimi başa düşülür. Məhz Prezident İlham Əliyevin Azərbaycanın timsalında multikulturalizmi xalqımızın həyat təzi kimi ifadə etməsi məsələnin dəqiq tərifini vermiş olur, həmçinin bu yaşam tərzinin təbii və milli xasiyyətinin bir parçası olmasını təsdiqləyir. Ölkə başçısının multikulturalizmin milli sərvətimiz olması deməsi isə artıq dövlətin bu məsələyə yanaşmasının düşünülmüş siyasətə söykəndiyini nümayiş etdirir".

Beləcə, Novruz bayramı öz bətnində multikulturalizmə əsaslanan milli ənənələri qoruyub yaşadır. Yuxarıda qeyd etdiyim kimi, bunun bir səbəbi Novruzun təkə bir, ya bir neçə günə, yaxud da bir fəsilə bağlı olmayıb, özündən əvvəlki qış fəslini də və qış fəslini qarışığı milad bayramı olan Yeni il də öz tərkibinə qatması ilə müəyyən olunursa, digər səbəblərdən biri də ölkə ərazisində yaşayan əzsaylı xalqların məskunlaşdıqları etnik regionları da əhatə etməsi ilə müşayiət olunur. Novruzun ilaxır çərşənbələrindən birinin su stixiyası ilə əlaqələndirilməsi - Su çərşənbəsi adı ilə tanınmış adlandırılması da öz nüvəsində-mayasında su elementini (suyun kristal forması olan qar və buz) gəzdirən qış fəslinin obrazlı təcəssümüdür. Hətta Novruz ərəfəsində xalça-kilimlərin, palazın, digər yataq dəsti avadanlıqlarının eşiyyə çıxardılaraq üstünə qar ələnməsi-tökülməsi və üstündən də süpürgə ilə süpürülüb təmizlənməsi faktı suya - suyun kristal for-

çəşidlərlə təmtəraqlı şəkildə qeyd olunması dediyimizə əyani sübutdur. Bu məqamda Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin aşağıdakı fikirləri də öz layiqli yerini alır: "Azərbaycanın varı-dövləti təkə onun pambığı, yeraltı, yerüstü sərvətləri deyil, onun ərazisində yaşayan xalqlarıdır". Bu mənada hər bölgə, hər etnos ümumxalq bayra-

mrahlıq gətirəcəyi anlamındadır. İlahır çərşənbədə səhər tezdən mal-qaraya baş çəkilir, üstlərinə su çilənir, meyvə ağaclarının dibinə balta ilə yavaşca vuraraq: "əgər bu il bol məhsul gətirməsən, səni kökündən kəsərəm", - deyilir. Dörd çərşənbədən sonra gələn Novruz bayramı geniş şəkildə

"Xudafərin" də "Dirili Qurbani" Ə.Xələfli ilə

Fevralın 7-də həmişə olduğu kimi "Xudafərin" şadlıq sarayında keçirilən "Dirili Qurbani" məclisinin növbəti yığıncağı şair-publisist, nasir, "Kredo" qəzetinin baş redaktoru Əli Rza Xələflinin yaradıcılığına həsr olunmuşdu.

Məclisin sədri Yusif Dirili tədbir iştirakçılarının diqqətinə çatdırdı ki, bu günkü yığıncağımız şair-publisist Ə.Xələfliyə həsr olunur. Onu da xatırlatdı ki, "Dirili Qurbani" məclisi təzə yaradılarda onun ilk tədbirlərinin keçirilməsi üçün Ə.Xələfli "Kredo" qəzetində yer ayırmış, onlara həmçinin informasiya dəstəyi də vermişdir.

Daha sonra Aşıq Məhərrəm Hüseynli Divani havası üstə məclisi açdı.

Tədbirin aparıcılığını etmək üçün söz filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Təriyel Abbasliya verildi.

T.Abbaslı çıxışına başlayaraq bildirdi ki, məclisimizin məqsədi Ə.Xələflinin son dövr yaradıcılığı ilə bağlıdır. O, Əlirza müəllimi fenomen bir adam kimi xarakterizə edib, onun mətbuat tarixindəki rolundan, "Həsərdən üzü bəri", "Araz ağrısı", "Bir bayatı çağırırdım" və s. kimi şeir kitablarından, "Od", "Üçüncü dünyanın qorxusu", şair-publisist Hafiz Rüstəmin "Bakıdan Yardımlıya səyahət" poemasına həsr olunmuş 600 səhifəlik məktub-romanı haqqında əhatəli şəkildə bəhs açdı, onun şairlik, nasirlik fəaliyyəti ilə bağlı fikirlərini bölüşdü.

T.Abbaslı onu da xatırlatdı ki, Azərbaycanda Mehdi Məmmədov, Yaşar Qarayev kimi böyük şəxsiyyətlər olub ki, onların danışmalarını redaktəsiz yazıya almaq olu-

olub. Ona hazırda ədəbiyyat, dilçilik, fəlsəfə üzrə kitablar gətirib verirlər, o, həmin kitabları bir balaca vərəqləyən kimi, oradan rəşadətli toxumları dərhal götürə bilir. O, görkəmli ədəbiyyatşünasların yaradıcılığına dərinləndirir. Belinski, Çernişevski, Dobrolyubov, M.F.Axundov kimi görkəmli demokratik ziyalılara, ədəblərə söykənib yazır, yoxsa ki, onlardan qidalanmadan yaxşı yazmaq olmaz. Belinskinin Qoqola məktubu kimi anlaşılır onun məktubu, romanı da, yazdıqları da. Onun Belinskiyə məktubu çox təsirli idi. "Siz maddi köləlikdən yazıb, ona qarşı vuruşurdunuzsa, bizsə mənəvi köləliyə qarşı vuruşuruq" ideyası ilə çıxış edib, çox dəyərli bir ədəbi məktub yazmışdı. Bundan başqa, Ə.Xələfli özünə böyük kollektiv toplayıb. Ona görə ki, o, heç kəsin yazısına toxunmur, hər kəs öz sözünü deyir. Bir cümlədən bir dastan yaradır Əlirza. Onun son vaxtlar yazdığı "Azadlığın qanı" poeması, qəsidələri xüsusilə diqqəti çəkir. Şah İsmayilla, Cavanşir, Babəklə qürurlanıq; prezidentin Bakıda Babəkə heykəl qoydurmasından çox sevindi və buna mətbuatda - "Kredo"da münasibət bildirdi. Bir sözlə, Ə.Xələfli bir oddur, düşüb bizim aramıza, bizi də közərdib alovlandırır. Ona yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Söz professor, müstəqil dövlətimizin ilk Dövlət Mükafatı laureatı Nizaməddin Şəmsizadəyə verildi.

- Passionarlıq adətən siyasi fəallıq mənasında işlənir, amma Ə.Xələfli haqqında da bunu demək olar ki, çox passionardır. Ehtirasız dahiyənə heç nə yaradıla-

Professor Qurban Bayramov: - Ə.Xələflinin qeyri-adi istedadı var. Nəsr, şeir, publisistika sahələrindən onun istedad maşını keçir. Onun yaradıcılığını oxuyanda görürsən ki, o, başdan-ayağa tor-

Yardımlıya səyahət" poemasının əsasında Əli Rza Xələflinin yazdığı "Yaddaşa apan yollar" adlı irihəcmli əsərinin ilk dəfə "Kredo" qəzetinin 45 sayında işıq üzü gördüyünü və rezonans doğur-

paq, vətən məhəbbətilə yığılmış bir insandır.

Professor İsmayıl Kazımov: - Azərbaycan ictimaiyyəti Ə.Xələfliyə həmişə yüksək qiymət verir. O, yazdığı şeirləri həmişə telefonda mənə oxuyur, fikirlərimi soruşur. Deyərdim ki, son vaxtlar yazdığı qəsidələri çox yüksək səviyyədədir. Hafiz Rüstəmlə bağlı yazdığı məktub-roman isə üslub qarışıqlığı ilə əlamətdardır. O, bu əsərlə bir janr emələ gətirib, ədəbiyyata yenilik edib.

Professor Təyyar Salamoğlu: - Elmi tərcümeyi-halım "Kredo"dan keçir, əsasında "Kredo" dayanır. "Kredo" elmi, bədii yaradıcılıq üçün təməldir. "Molla Nəsrəddin" hansı çətinliklərlə hansı funksiyaları yerinə yetirirdisə, bu gün "Kredo" da onu edir. 50-100 ildən sonra "Kredo"nun tədqiqatçıları olacaq və onu tədqiq edəcəklər. O ki qaldı "Yaddaşa apan yollar" əsərinə, Hafiz Rüstəmin ədəbi proseslə bağlı yazdıqlarını da oxumuşam, ruhuma yatıb. Bu, bəri başdan onu deməyə əsas verir ki, Ə.Xələfli də onun əsərindən ruhlanıb yazıb həmin əsəri.

Ə.Xələflinin "Od" romanına ön söz yazmışam. Canlı mif dastanı, canlı folklor abidəsi, ya Dədə Qorqudan gələn bir canlı obrazdır Ə.Xələfli. Arzum budur ki, Cəbrayıl torpağı bütün Qarabağımızla birgə işğaldan azad olunsun, biz də gedək Cəbrayıla və Cəbrayılın girişində Ə.Xələfliyə bir heykəl qoyulduğunu görek. Sonra da onun özü ilə birgə rayonu gəzib-seyr edək.

Filologiya elmləri doktoru Gülxani Pənah: - Ə.Xələfli elə bir oddur ki, istisi hamıya düşür, - deyərək onun yaradıcılığı ilə bağlı fikirlərini bildirdi.

Şair Yusif Nəğməkar çıxışında Ə.Xələflinin imzasının bütün Azərbaycan, türk dünyasına tanış olmasından, türkçülüüyü tərənnüm etməsindən danışdı, özünün "Zal ağacı" poeməsindən parçaları oxudu.

Publisist, şair Rafiq Əliyev Əlirza müəllimdən qəzetçi, şair, ictimai xadim kimi söz açdı, arzu etdi ki, onunla birgə Xudafərinə maneəsiz keçib doğma yurd yerlərimizə gedə bilək.

Şair, publisist, şərqşünas Hafiz Rüstəm çıxışında Ə.Xələflinin fenomenal təbiətindən bəhs açaraq qeyd etdi ki, yaradıcılığında onun xidmətləri var. O, "Bakıdan

duğunu da böyük minnətdarlıq duyğusu ilə dilə gətirdi.

"Dirili Qurbani" məclisinin təşkilat rəhbəri, şair Malik Əhmədov çıxışında: Əlirza müəllim yaradıcılığı ilə dünyanı qaytarıb yerinə qoya bilən adamdır, - deyərək qeyd etdi ki, onun hər yazısında canını-qanını qoyduğunu dinləyirsən. Hər yazısı ürəkdən xəbər verir. Onun odu-istisi tək Cəbrayılı yox, bütün türk dünyasını öz ətrafına yığa bilir. Ardınca Malik Əhmədov öz şeirini oxuyub fikrini təmməlləndirdi.

Şair Sabir Şirvan: - Əlirza müəllim mənə üçün ikiqat doğma

duğunu bildirdi. Şairlər yurdu olan Qazaxdakı Damcıla mağarası ilə bağlı Ə.Xələflinin yazdığı "Damcıla" poemasını yüksək dəyərləndirdi. Və gələcək yaradıcılıq uğurları arzuladı.

Şair, tədqiqatçı Xeybər Göyyallı: - Sənətdə, ədəbiyyatda qalmaq üçün məktəb yaratmaq lazımdır. Ə.Xələfli belə bir məktəbi yaradıb. Şeir yaradıcılığı ilhama gəlməyin şahididir. Əgər Ə.Xələfli şair olmasaydı, gözəl publisistika yarada bilməzdi. O, publisistikadan şeirə gəldi, - deyərək "Kredo" qəzetinin baş redaktoru kimi də onun yaradıcılıq seyrindən söz saldı, öz maraqlı mülahizələrini bölüşdü.

"Məcməüşşüəra" ədəbi məclisinin sədri tarixçi alim Şahin Fazil kürsüyə dəvət olundu, o da öz növbəsində Ə.Xələfli yaradıcılığına məhəbbətini ona həsr etdiyi sərbəst və əziz vətəndə olan iki şeirini ifa etməklə bildirdi.

Sazlı-sözlü ədəbi məclisdə professor Mahmud Allahmanlı, Aşıq Cavanşir, aşıq Zöhrab, Turaloğlu fəlsəfə doktoru Tahir Şirvanlı şairlər Rafiq Mirzə, Mətanət Ulu Şirvanlı, Elmira Aslanova, Əlirza Xələflinin öz nəvəsi Alur tədbirdə maraqlı rəngarəng çıxışlar etdilər.

Axırda söz Ə.Xələfliyə verildi. O, tədbir iştirakçılarına, "Xudafərin" şadlıq sarayının müdiri Şəyax Əsgərova, "Dirili Qurbani" məclisinin sədri Yusif Diriliyə və məclis üzvlərinə, qonaqlara minnətdarlıq duyğularını çatdırdı. Qeyd etdi ki, hər kəs özünü müəyyən mənəvi yüksəklikdə görməyi bacarmalıdır, amma ki, o özü də o mərtəbədə gərək ola.

du. Ə.Xələfli də məhz belə bir istedad sahibidir. 50-dən çox kitabı işıq üzü görən müəllimin tükənməz enerji, erudisiya, zəngin təfəkkür sahibi olmasına da toxunan aparıcı onun "Söz içində söz" kitabının bütövlükdə aforizmlərdən ibarət olduğunu da qeyd etdi.

Söz professor, Kəməkar elm xadimi Qəzənfər Kazımova verildi. Professor çıxışına belə başladı ki, "Yaddaşa apan yollar" kitabına redaktor kimi ön söz yazmaq üçün aparıb evdə bir həftə oxudum. Yazı gərəkdir oxucuya ideya, fikir versin. Tənqid o zaman mümkündür ki, oxucuya düşünmək üçün yeni ideya verir. Bax Ə.Xələfli də belə bir ideya verdi mənə və mən Hafiz Rüstəmin "Bakıdan Yardımlıya səyahət" əsərini də oxumaq üçün istədim və bundan sonra həmin kitabı ön söz yazdım.

Ə.Xələfli çox məhsuldar şair, yazıçı-publisistdir. Dilçilər, ədəbiyyatçılar haqqında gözəl əsərlər yazıb, fikirlər söyləyib. Mirzə Cəlil dolayısı ilə, Ə.Xələfli isə birbaşa öz sözünü deyir. Yüksək intellekt sahibidir. İnstitutda da tələbəm

bilməz. Bədii ədəbiyyatda ehtiras pafosdur. Qurbaninin kəndini, Xudafərinin Əlirzanın ürəyi daim o tərəf-bu tərəfə keçib ziyarət edir. Xudafərinin vəf edərək onu Azərbaycanın ürək damarı kimi könlüdə bəsləyir. Ə.Rza Xələfli yaradıcılığında Xudafərin ayrılığın yox, birləşməsidir.

Ə.Xələfli "Kredo"nu təkbaşına çıxardır. Mən onun bu cür işgüzarlığına qibtə edirəm. Azərbaycanın qəzetlər bolluğunda "Kredo" özünü təsdiq edir. Nekrasovun "Sovremennik"i kimi, Ə.Xələflinin "Kredo"su da ətrafına ziyalları toplayıb. Bir sözlə, yaddaş qəzetidir. Nəsillərin yaddaşını "Kredo"ya gətirir. Türkçülüüyün, azərbaycançılığın təbliği yönündə fəaliyyət göstərir. Ə.Xələfliyə bundan sonra da yaradıcılıq uğurlarını genişləndirməsini arzulayıram.

Professor Aydın Dadaşov: - "Kredo" təkə Ə.Xələflinin deyil, bütöv "Kredo"çular var ki, onun ətrafında birləşiblər. Bu qəzet dünya kinosunu 120 illiyilə bağlı materialları çap edir. Bu elə həmd də o deməkdir ki, bu qəzet mədəniyyətimizin də ən böyük təbliğatçısıdır.

insandır. Həmkəndim, əmioğlumdur. Onun şeirlərini hissiz-həyəcənsiz oxumaq olmur. Onun "Dayım oğlu Qəşmə məktub" əsərini oxuyan hər kəs bizim kəndimizi görməyə-tanımasa belə, bu şeir vasitəsilə tanıya bilər. Qəhrəmanlıq ideyasını şairlər verir, qəhrəmanlar isə həyata keçirirlər. Bu mənada Əlirza müəllim həm də bir ideya şairidir. Onunla doğma kəndimizdə belə görüşlərin keçirilməsini arzulayıram.

Şair Dayandur Sevgin: - Adamin bir sahədə uğurları olar, bir sahədə də danışarsan. Əlirza müəllimin müxtəlif sahələrdə uğurları olduğundan, onun haqqında danışmaq da çətinidir. O, adi siqaret də çəkəndə qəribə çəkir, poetik çəkir, - deyərək Əlirza Xələflinin yaradıcılığı barədə fikirlərini açıqladı.

Şair Zəməddin Ziyadoğlu: - 1930-cu illərdə atam Xudafərin sahillerində olub, atamın orada dostlaşdığı adamlar da olub. Mənim qardaşımın adını da bu dostluğun şərafinə Xudafərin qoymuşdular, indi dünyasını dəyişib, - deyərək özünün Qazax mahalından ol-

Daha sonra Ə.Xələfli bildirdi ki, insanda dəlilik qorxusu, ucalıq qorxusu, dərinlik qorxusu - metro qorxusu, hündürlük qorxusu və s. ola bilər. Təbiət qorxusu ola bilər, yeni insan təbiəti, təbiət hadisələrini öz ruhundan keçirə bilmir və nəticədə bu, onu fiziki cəhətdən məhv edə bilər. Amma bir də var ki, vicdan qorxusu, bu, hər kəsi narahat etməlidir. Həyatda vicdanını dananlar var, o vicdanını danan kəsəndə heç nə ola bilməz, hətta ondan adam da olmaz.

Bu kimi fəlsəfi yönlü düşüncələrini çatdırdıqdan sonra bildirdi ki, mən 5-6 kitabımı evdə həyat yoldaşımın qayğısı ilə yazmışam, dəstəylə yazmışam. Sonra nəvəmiz dünyaya gələndə dedi ki, get kitabını daha tek yaz, mən artıq nəvəmi saxlayıram

Mən bir şeir yazmışam ki, siz onu "Kredo"dan oxuyacaqsınız, - deyən Ə.Xələfli öz şeirlərindən nümunələr oxumaqla məclisi yekunlaşdırdı.

Şakir,
fəlsəfə doktoru, dosent

Unutmaz elim səni...

Yaşamaq uğrunda mübarizə gedən bu həyatda insan qarşısına çıxan maneələri dəf edərək müdrikləşir. Müdriklik zirvəsini fəth edənlər elin, obanın, millətin sevimlisinə çevrilir, hər zaman arzulara işıq salan olurlar. Ətraflarında olan insanların daxili həsrətlərini vüsala qovuşdurmaq üçün əllərindən gələni edirlər. Belələri özləri üçün yaşamaqdan çox, ətraflarında olanlara etdikləri yaxşı əməllərdə axtarırlar həyatın şirinliyini. Elə insanlar bəzən öz arzularını dəfn edib, kimlərinə arzularına həyat bəxş etməyə çalışırlar. Belə insanları el üçün, millət üçün yaşayırırlar.

Əhmədov Hübət Məhəmməd oğlu mənim aləmində belə bir dünyaya xas olan yaxşıları idi. O, 25 iyul 1958-ci ildə Cəbrayıl rayonunun Qarağac kəndində anadan olmuşdu. 1964-cü ildə 6 yaşında Qarağac kəndində ibtidai məktəbin birinci sinfinə daxil olmuşdu. Sonradan ailəsi Dağtumas kəndinə köçdüyündən, Əhmədov Hübət təhsilini ikinci sinifdən sonra Dağtumas kəndində davam etdirmişdir. 1972-ci ildə Dağtumas kənd məktəbinin VIII sinfini bitirdikdən sonra Qubadlı rayonunun Xanlıq kənd orta məktəbinə daxil olmuşdur. 1974-cü ildə həmin məktəbi fərqlənmə diplomu ilə bitirərək sənədlərini Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi Akademiyasına vermişdir. Müsabiqədən keçə bilmədiyi üçün məktəbə daxil ola bilməmiş, təhsildən kənar qalmasına dəyər sənədlərini Bakı şəhərindəki 16 sayılı texniki peşə məktəbinə vermişdir. 1975-ci ildə həmin məktəbi qurtararaq 5 sayılı Təmir Tikinti idarəsində suvaqçı işləmişdir. 1976-cı ildə sənədlərini yenidən Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi Akademiyasına vermiş, yüksək qiymətlərlə Akademiyaya daxil olmuşdur. Akademiyada oxuduğu müddətdə o, Respublika birinciliklərində və tələbə spartakiadalarında dəfələrlə iştirak etmiş, müvafiq yerlər tutmuş, çempion olmuşdur.

Təsədüfən kimdənse tanımadığım bir kimsənin həyatdan cavab köçdüyünü eşidəndə, çox təəssüflənirəm. Dərhal da qayıdıb soruşuram ki, evli-ailəli idimi, özündən sonra övladı-uşağı qalıbmı? "Hə" cavabını eşidəndə, bir az da olsa, ovunub-sakitləşirəm ki, heç olmasa, yaxşı ki, özündən sonra yurdunda bir nişangahı qaldı. Əks halda, "yox" cavabını eşitdikdə isə məyusluğum bir qədər artır, heylsilenirəm ki, həyatdan cismani baxımdan izsiz-nişansız getdi. Əlbəttə, bu düşüncələrim mənim hələ tanımadıca-bilməzə eşitdiklərimlə bağlıdır.

O ki qaldı şəxsən görüb-tanıdığım kəslərin dünyadan nakam köçmələrinə, bu, sövq-təbii insanlıq duyğusu kimi mənə çox sarsıdıcı təsir göstərdi. 2015-ci ilin mayın əvvəlində Türkiyəyə bir həftəlik ezamiyyə səfərindən qayıdandan sonra Yusif Dirlidən telefonuma gələn zəng də məni beləcə sarsıtırdı. "Çapar müəllim-dən xəbər varmı?" deyə ehtiyatla verdiyi sorğuya təəccüblənib: "yox, bir həftə idi burda yox idim, dünən gecə samolyotdan düşmüşəm, Çapara nə olub ki?" deyib mən də onun sorğusuna sualqarışıq cavab verdim. "Eşitmişəm ki, Çapar müəllimin oğluna nəse olub, İsmayıl müəllimlə əlaqə saxla gör nə xəbərdir", - deyib yəne ehtiyatlılıq göstərdi Yusif Dirlidən... İsmayıl müəllimlə əlaqə yaratdım, eşitdiyim qara xəbərdən çox

1979-cu ildə Qırğızistanın paytaxtı Frunze (indiki Bişkek) şəhərində keçirilən "Burovestnik" idman cəmiyyətinin sərbəst güləş üzrə SSRİ birinciliyində IV yeri tatararaq SSRİ idman ustası normasını yerinə yetirmişdir. 1980-cı ildə institutu bitirərək Cəbrayıl rayonuna təyinat alır. 1980-ci ilin sentyabrından Cəbrayıl şəhər 8 illik məktəbində bədən tərbiyəsi müəllimi kimi işə başlayır. 1980-ci ilin 21 oktyabrından 1982-ci ilin mayına kimi hərbi xidmətdə olur. 1982-ci ilin sentyabrından Cəbrayıl şəhər 1 sayılı orta məktəbdə bədən tərbiyəsi və hərbi hazırlıq müəllimi kimi işinə qayıdır.

1985-ci ilin sentyabrından Cəbrayıl rayon Bədən Tərbiyəsi və İdman Komitəsinin sədri vəzifəsinə təyin edilir. 1989-1993-cü illərdə Cəbrayıl rayonunun Daxili İşlər Şöbəsinin nəzdində yaradılmış Ziyalılar batalyonunda Qarabağ uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak edir. 2003-cü ilin 1 sentyabrından Şəhriyar Quliyev adına Cəbrayıl şəhər Şahmat məktəbinin direktoru təyin edilmiş və ömrünün sonuna qədər həmin vəzifədə çalışmışdır.

6 mart 2016-cı ildə Hübət Məhəmməd oğlu Əhmədovun "üç" deyilən yaş mərasimində toplaşmışdıq. Heç kim inanmaq istəmirdi bu ölmə... Onunla çox söhbətlərimiz olmuşdu. Yaşadığımız həyatın ağır-acılarını ürəyinə bir dərd etdiyindən ürək ağrısı tapmışdı. Və sonda da elə ürək ağrısı onu həyatdan apardı. Rusiyada ürəyindən cərrahi əməliyyat keçirilərkən dünyasını dəyişdi. Qürbət-dən Vətənə gətirildi, onu da doğulduğu Cəbrayılıma tapşıra bilmədik...

Allahdan Hübət müəllimə rəhmət, övladlarına, doğmalarına səbr diləyirik.

Təsəlli üçün, özümü ovutmaq üçün gümənmişəm misralara gəlir:

**Getdin, bu dünyada xoş işin qaldı,
Məzara yar etdi bu ölüm səni.
Yaddaşda xoş sözün, gülüşün qaldı,
Unutmaz heç zaman bil, elim səni.**

**Bu ölüm karvanın tez çıxdı yola,
Vaxtsız əcalınla tutdun qol-qola.
Boyladıq arxanca göz dola-dola,
Qoymaz unutmğa bu zülüm səni.**

**Göz-göza gəlməyəm o gözlər ilə,
Daha yol getmərik o izlər ilə.
Könlünü oxşayan xoş sözlər ilə
Bir də danışdırmaz bu dilim səni.**

**Malik təsəllini tapmışdı səndə,
İnan dünyam uçdu sən kəç edəndə.
İz in ver dünyadan köç eləsən də,
Nə qədər ömrüm var sağ bilim səni.**

**Malik Əhmədovlu,
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü,
"Qızıl qələm" mükafatı laureatı**

Rayonumuzun təhsil işçilərinə ağır itki üz verdi. Cocuq Mərcanlı kənd orta məktəbinin direktoru Rafiq Orduxan oğlu Bayramov yanvarın 4-də qəflətən ürək tutmasından dünyasını dəyişdi.

Qəfil gələn ölüm həmişə eşidənləri sarsıdıb-kədərləndirir. Rafiq müəllimin də bu qəfləti, vaxtsız gələn ölüm xəbəri hamı kimi mənə də ağır təsir etdi, çox məyus oldum. Fikrən-xəyalən 17-18 il əvvələ qayıtdım. Mərdəkan qəsəbəsindəki bir aylıq müddətdə uşaqlara istirahət düşərgəsində tərbiyəçi müəllimlik etdiyimiz vaxtları xatırladım. Şamo Şamışev, Rafiq Bayramov və mən - üçümüz Cəbrayılı məktəblilərin təlim - tərbiyəsi ilə məşğul olur, onları müxtəlif cür gəzinti yerlərinə, ekskursiyalara aparırdıq. Rafiq müəllimin həyat yoldaşı, dörd qızı və oğlu Amid də düşərgədə dincəlib

Yaddaşlarda qaldı

istirahət edirdilər. Özünəməxsus səbri davranışı var idi. Zahirə görkəmcə də bir az xalq artisti Səyavuş Aslana bənzədirdilər onu. Hərdən elə guman edirdim ki, Səyavuş Aslan kimi rola girəcək, komik hərəkətlərlə bizi güldürüb əyləndirəcək, amma yox, axı o, müəllim idi. Xaraktercə, əqidəcə, davranışca əsl müəllim kimi aparırdı. Bax beləcə, elə orada tanış olmuşduq onunla. Yay tətili ilə bağlı olan istirahət düşərgəsindəki bu bir aylıq müddət bitdikdən sonra da əlaqələrimiz qırılmadı. Mən onunla vaxtaşırı olaraq məktəb direktoru kimi görüşürdüm. Hətta bir dəfə onun məktəbinə də yolum düşmüşdü, bütün siniflərə baş çəkmişdik. Mehriban bir müəllim kollektivinə rəhbərlik edirdi. Bu, həm də Rafiq müəllimin özünün pedaqoji kollektivdə mehribançılığının, səmimiyyətinin göstəricisi idi.

İndi onun 60 yaşında - həyatdan vaxtsız getməsi bilərəm ki, təkə onun həyat yoldaşı Əfiqə müəlliməni, övladlarını sarsıdıb-acıtmayıb. Həmçinin bu amansız ölüm direktoru olduğu məktəbin müəllim və şagird kollektivinə də, eləcə də rayonumuzun onu yaxından tanıyan pedaqoji kollektivinə də çox ağır təsir edib kədərləndirib

1955-ci ildə Cocuq Mərcanlıdan başlanan ömür yolu onu bir vaxtlar Bakıya - ADPI-yə gətirib çıxarmışdı. Buranı bitirdikdən sonra qayıdıb doğma kəndində müəllimlik etmişdi. Lakin texniki fənlərə marağı onu Azərbaycan Texniki Universitetində qiyabi yolla ikinci ali təhsil almağa sövq etmişdi. Lakin sona qədər müəllimlik peşə-

sindən əl çəkmədi. Dəfələrlə Təhsil Şöbəsinin Fəxri Fərmanına, təşəkkürlərə layiq görülmüşdü. Şagirdləri yüksək göstəricilərlə məktəbi başa vurmuş, burada təhsil alan öz övladları da hamısı ali təhsilə yiyələnmişdilər. O "Qabaqcıl maarif işçisi" medalı ilə təltif olunmuşdu.

Tələ ikinci dəfə 1993-cü ildə məcburi köçkün kimi onu Bakı şəhərinə gətirdi. 1994-cü tədris ilindən Xətai rayonu ərazisində rayon əhəlisinin kompakt yaşadığı yerdə Cocuq Mərcanlı kənd orta məktəbinin fəaliyyətini bərpa etdirib, özü ona rəhbərlik etməyə başladı.

Sadə, təvazökar, səmimi həyat yolu seçən Rafiq Orduxan oğlu Bayramovun sonuncu iş günü də 2015-ci ilin 30 dekabrına təsadüf etdi. Bütün məktəb kollektivini bir yerə yığaraq hamını 31 Dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü və Yeni il münasibətilə təbrik edib onlara xoş arzularını çatdırdı. Elə bu xoş arzularla da son görüşü oldu öz doğma kollektivi ilə. Yaddaşlarda da ürəyi xoş arzularla döyünən mehriban simalı bir insan kimi əbədiləşib qaldı. Bu da ayrılığın qəribə nəxışlarından biri kimi könlülərdə iz saldı.

Bu gün qızın Mətanət müəllimə sənəin əvəzinə çiyini rəhbərlik etdiyən məktəbin ağırlığı altına verərək yolunu davam etdirir, Rafiq müəllim.

Övladın təkə cismani yox, həm də mənevi davamçısı olmaq böyük bəxtəverlikdir. Bu da bir cür rəhmət qazanmaqdır. Ruhun şad olsun, Rafiq müəllim!

Şakir Əlifovlu

Saflıq mücəssəməsi göylərdə olur

məyus olub düşüncələrə daldım. Çapar müəllimin ikinci oğlu Fəridin qəflətən dil qatlanması ilə dünyadan vaxtsız, izsiz, nişangahsız getməsi ovqatımı çox tələ elədi. Elə bir ay oldı ki, Çapar müəllimlə yaxınlıqda yaşayan Muxtar müəllimin ikinci oğlu Toğrulun da dünyadan vaxtsız, qəflətən getməsinin ağır-acısını yaşamışdıq. Qəribə təsadüfdür mü, yoxsa hansısa ilahi sirdimi, bilimim, Muxtar müəllimin də, Çapar müəllimin də iki oğlu var idi. Hər ikisinin də ailədəki ikinci övladı araları təxminən bir aylıq vaxt çəkməklə dünyalarını vaxtsız dəyişdilər. Hər iki ailə də nümünəvi, mən-

dənə ailə kimi cəmiyyətdə nüfuz sahibi idi. Görünür, Allah-təala da öz yanına yaxşıları seçib aparırmış. Həm də bu məqamda kənd mühiti üçün xarakterik olan yarızarafat-yarıcıddi bir deyim yadıma düşdü. Görürsən ki, bir kənddə ard-arda, yəni bir-birinin ardınca bir neçə ölü düşdükdə, deyirlər ki, Əzrayıl hələ kənddən çıxmayıb. Bu düşüncə ilə də Allahın mələkəsi Əzrayılı canlı simada təsəvvür edirlər. Bəlkə də burda bir heqiqətəuyğunluq var. Ruhlar bizim iradəmizdən, ağılimızdan, şüurumuzdan kənar da olaraq mövcudurlar və "hərəkət göstərirlər". Elə bir "hərəkət" in inikasıdır ki, Tanrı öz gözəgörünməz müqəddəs mələklərini ruh şəklində bizim üstümüzə göndərir. O mələklərin biri də ölüm elçisi Əzrayıldır ki, Allahın tapşırıqlarını icra edir.

İş prosesi ilə bağlı olaraq bir neçə dəfə Çapar müəllimgildə olmuşdum. Həyat yoldaşı Mələhət xanım, övladları Nahid və Fərid çox mehribanlıqla, gülürlə məni qarşılamışdılar. Qıbtəddiləsi xoşbəxt bir ailə təəssüratı yaranmışdı məndə. Bircə qəriblik nisgilli olmasaydı, doğma Cəbrayılımdan didərgin düşməsəydik, hər şey təndürüst idi bu ailədə. Səbirsizliklə doğma Soltanlı kəndinə qayıdacaqları vaxtı gözələyən bu ailə

demək olar ki, ən bəxtəvər günlərini yaşayırdı. Böyük oğlu Nahidi də təzəcə ad eləmişdilər, bəlkə də toy edəcəklərini planlaşdırmışdılar.

Fərid də tumurcuqdan təzəcə çırtlayıb çıxan tərəvətli gül-çiçək ömrünü yaşayırdı. Güllərin, çiçəklərin açan vədəsində, may ayında qəflətən çovğun vurub bağı-bağatı soldurduğu kimi, fələk də bu amansızlığı ilə Çapar müəllimlə Mələhət xanımın fidan balasının ömrünü puç etdi. 2015-ci ilin təzəcə başlayan may ayı bu ailə üçün yaz mehi yox, xəzan küləyi əsdirdi.

**Didardan doymadım, nəm alı qaldı,
Bağ becərdim, barım yeməli qaldı...**

Nə sirdirsə, ilahi hərəni bir cürə kəsirdə qoyur, hər kəsi hansısa bir tərəfdən yarı-yarımcıq edir. Başqa sözlə, həyatda heç kəs hər şeydən yarımır, nədənsə bir şeydən bəxti axsayır. Beləliklə, xoşbəxtlik anlayışı insana bütöv şəkildə nəşib olmur. Görünür, Çapar müəllimlə Mələhət xanımı da övlad sarıdan yaşlı-yaralı etmək ilahinin bir tale yazısı imiş...

Neyləyəsən, Allahın işinə əl aparmaq olmaz ki! Bir söz var, deyirlər ki, Allah vermişdi, Allah da aldı. Verən də, alan da Odur.

Yəqin ki, Allah da özünə yaxşı olanları seçib aparır. Hər kəs bu dünyada hər şeyin yaxşısını əldə etmək istədiyi kimi...

Buna adekvat olan yarızarafat deyilmiş bir ifadəmiz də var ki, deyirlər:

"pis adama heç nə olmaz". Doğrudan da, pislərdən hamının acığı gəlib, zəhləsi getdiyi kimi, elə bil bu dünyadakı yaramazları da Tanrı öz dərgahına aparmaq istəmir. Bəlkə də, pisləri Allah-təala bu dünyada ona görə çox saxlayır ki, etdiyimiz günahlarımızın bu dünyadakı cəzası kimi çəkək; etdiyimiz günah əməllərin müqabilində o pisləri sağ saxlayıb vaxtaşırı qabağımıza çıxarır ki, bir ibrət dərsi götürək. Yaxşı-pis əməllərimizin nisbətini götür-qoy edə bilək...

Bir də el arasında belə bir inam-deyim forması var ki, ədəbli, gözəl bir uşağı qəfil ölüm gəlib aramızdan aparanda deyirlər ki, o qədər saf, yaxşı uşaq idi ki, o, yerin-torpağın payı idi. Yeni mələikə kimi saf, gözəl bir uşağın günahlarla dolu cəmiyyət üzvləri sırasında qalıb yaşamağını Tanrı rəva görmür, cismini torpağa, ruhunu isə təmiz səmaya - ruhlar səltənətinə çəkib aparır. 21 yaşında qəflətdən yaxalayan əcəl mələyi Əzrayıl da Fəridin ruhunu bizdən uzaqlara - tərtəmiş mələklər dünyasına apardı...

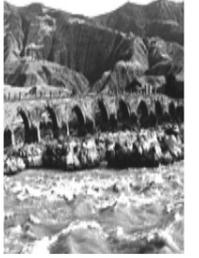
Axi saflıq mücəssəməsinin yeri yerdə yox, göydə olur...

Şakir Əlifovlu

XUDAFƏRİN

“Xudafərin harayından qalan mən!..”

SON SƏHİFƏ

№ 03 - 04 (6765-6766)

21 mart 2016-cı il

Nazir Çerkəzoğlu (Məmmədov) "Ağ bulağın göz yaşları" ("Təknur", 2012), "Vahid Tumaslı dünyası" ("Təknur", 2013), "Gəyən düzü" ("Təknur", 2014) və "Gözləyəsi kimim var..." ("Yeni Poliqrafist" MMC, 2015) kitablarının müəllifidir. Bu kitabların hamısının əsas leymotivini canlı həyat hadisələri təşkil edir. Belə demək mümkündürsə, Nazir müəllim yazıçılıq həyatından canlı şəkildə görüb-götürdüklerini və eşitdiklərini qələminin ucu ilə "silib-süpürməklə" - "yığıb-yığışdırmaqla" həyata keçirir. Əgər Nazir Çerkəzoğlu Kooperasiya Texnikumunu, eləcə də M.F.Axundov adına Rus dili və Ədəbiyyatı Pedaqoji İnstitutunu bitirməklə orta ixtisas təhsili və ya ali təhsil almısa da, o bu yazdıqlarını şifahi tərzdə danışmaqla bir hekayəyə kim kimi, xalq yaddaşının canlı daşıyıcısı olaraq da tanıyıb-seviləcəkdi. Bu mənada onun yazdıqlarında xalq həyatının təsviri, xalq danışığı tərzinin şirinliyi bolabol özünü göstərir. Mən deyirdim ki, o, bununla heç heç uzağa getmədən də, yeni içərisində olduğumuz həyatı və mühtiri yazıya gətirməklə də yaxşı yazıçı olmağın mümkünlüyünü nümayiş etdirir. Fikirlərimin təsdiqi və izahı üçün mən yazıçının "Gəyən düzü" romanının dil və üslub xüsusiyyətlərinə müraciət yolu ilə əyani misallar gətirəcəyəm.

"Aranlı, Köhnəqala və ətraf dağətəyi kəndlərdə repressiya dalğalarından, tutqulardan sonra nisbi sakitlik, bir yeknəsəklik yaşanırdı. Hər öz işində, məişət qayğılarında, qış ehtiyatında idi. Qızmar paydan, əkin-biçindən yorğun olan insanlar indi payız qayğılarını yaşayırdılar. Həyətlərdəki ot tayaları kiçik təpələri xatırladırdı. Odun çinləri, kərmə tayaları bir başqa mənşərə yaradırdı. Kəndlilər əməkğününə düşən taxılı kəndlilərə, çuvallara, bardanlara doldurub qışa ehtiyat görür, bir hissəsini arvadlar ələkdən-xəlbirdən keçirir, kişilər də dəyirmanla yol alırdılar. Dəyirməndə taxılı üyüdüb gələndə, dəyirman fətiri də gətirəndə uşaqlar üçün bayram olardı. Dəyirman fətirinin özge dadı olardı. Evlərdə də tənidlər vardı. Bu tənidlərdə tənir çörəyi, fətir salırdılar, üzünə yumurta da vururdular, küncüt, çətənə də qatırdılar ki, dadlı olsun. Dadlı da olurdu, motal şoru ilə ləzzətlə yeyilirdi. Di gəl ki dəyirman fətirinin

Canlı həyatımızın təsvir dili

dadını vermirdi.

Uşaqlıq dünyamızın canlı xatirələrinə çevrilən un dəyirmanı, su dəyirmanı, dəyirmançı, eləcə dəyirman fətiri, un üyütmək üçün gecə növbələri, dəyirman daşının suyun gücünə pərləri fırlatması da bizim üçün aylı gecələrin romantikası idi. Sirlil, müəmmalı gecələrin dərinliyində dağ çayının səsi, dəyirman daşının fırlanma qıcığı una çevirməsi bir musiqi ahəngi, həzinliyi yaradırdı. Dəyirman həm də halallıqla dolanan zəhmət adamlarının xeyir-bərəkət rəmzi idi.

İki əmioğlu - Maille Ələmdar dənələrini üyüdüb dəyirmançı Əbiş dayıdan hərəsi öz unundan bişirilmiş fətirlərini alıb, şahıllarını verib, ulaqları yükləyib kəndə döndülər" (səh.59).

Burada adıçəkilən Köhnəqala kəndi müəllifin doğulduğu Dağtumas kəndinin el arasında köhnə vaxtlarda işlənən adı olub. Doğrudan da, kəndin coğrafi mövqeyi təbii şəkildə hər bir tərəfi dağlarla əhatələnmiş bir sıqınacağı xatırladır. Bizim Bakıdakı İçərişəhərin dörd bir tərəfi qala divarları ilə əhatə olunub hasarlandıqı kimi, camaatın Köhnəqala kimi tanıdığı Tumas kəndi də İlahi tərəfindən dağlarla əhatələnmiş qalını xatırladır. Hətta Dağtumas kəndinin adındakı ikinci tərəfi mən bir vaxtlar "Ədəbiyyat" qəzetində Qazan xanın Tuman qalasının adının fonetik dəyişikliyi uğramış variantı kimi yozub-mənalandırmışdım. Çünki Tumas kəndinin başının üstündə Tumas Ata Ziyarətgahı və o Tumas dağının arxa tərəfində isə Qazan xanın adı ilə bağlı olan cənənməkən Qazanxanı kəndi yerləşir. Yeni təbii coğrafi mövqeyə uyğun toponimik adlar da dediyimiz fikirlə uzlaşır.

Yuxarıdakı 3 abzaslıq sitatda bütöv bir dünyanın təsviri verilib. Bütöv bir əsər təsiri gücündədir. Hər hansı bir mənsur şeirdə şair, yazıçı bütöv bir dünyanın mənşərini verə bildiyi kimi, burada da tarix səhnəsinin bir parçası xalq həyatı ilə qırılmaz əlaqədə real əksini tapıb. Fikir versək, müəllif özü də burada sövq-təbii bir duyğu ilə uşaqlıq dünyamızın canlı xatirələrindən bəhs açıb, onun aylı gecələrin romantikasına bənzədir. Amma nə qədər gözəl romantik təsir bağışlasa da - nostalji duyğular bəxş etsə də, bunlar həm də tarix dönmüş gündəlik məişətimizin əks-sədasıdır. Yazıçının əsərində çəkdiyi adlar da, dəyirmançı Əbiş dayı da o dövrün adamları olub. Hətta Mail kişi bu gün özünün ixtiyar yaşlarını yaşayan müasirimizdir. Onların öz unlarından bişirilmiş fətirlərini alması, dəyirmançıya zəhmət-haqqı olaraq şahı vermələri, un taylarını ulağa yükləyib evlərinə dön-

mələri - bu bir cümlədə verilən zəngin informativ məlumatlar oxucunu düşünməyə, xəyal aləminə qapılmağa vadar edir. Əgər yazıçı oxucunu düşündürə bilirsə, oxucunu yaşanmış tarixin astanasından çəriyə itələyib sala bilirsə, fikir-düşüncələrini məşğul edə bilirsə, deməli, o, missiyasını həyata keçirdə bilibdi. Fikir verin, burada kəndli halallığı necə təsirli əks olunub: hər kəsin öz unundan bişirilən çörəyi-fətirlərini alıb-yeməsi bizi həm də təkəyə şanmış real bir tarixə yoldaş etmiş, bizim fikrimizi-xəyalımızı əlçatmaz uzaq keçmişə aparıb-çıxarıb. O keçmiş ki, "Dədə Qorqud zamanına - bəylərin alqışı alqış, qarğıışı qarğış olan əyyama"; nədən ki alqışın, duanın müstəcəb olması, hər şeydən öncə, halallığa dəlalət edən amildir. Çünki adamlar o qədər halallıq-düzlüklə o qədər haqq-təala dərgahına yaxın imişlər ki, edilən duaları birmənalı olaraq Tanrı dərgahında eşidilib qəbul olunmuş. Bax bu sənəddi bədii fakt həm də birbaşa ona işarədir ki, heç də Dədə Qorqud zamanı elə keçmiş zamanımızda donub qalmayıbmış, həmin halallıq zamanı ötən əsrdə - XX əsrdə də mövcud imiş, hələ istəsək, bu gün də dedə-babalarımızın o halallıq yolunu tutub yaşada bilərik. Əslində, ulularımızın qoyduğu o bin-bərəkət yolunu bu gün də qoruyub-yaxşatmalıyıq. Yazıçı Nazir Çerkəzoğlunun bədii duyğularla çatdırdığı bu həyat həqiqəti əslində həm də oxucu könlündə tərənnüm və təbliğ olunur və bir nəcib ideya kimi ruhlara asılanır.

Müəllifin uğuru həm də ondadır ki, o dövrdən danışmaqla o dövrün dialekt leksikasını - canlı xalq danışığını da qoruyub saxlamaqla reallığı daha dürüst əks etdirir. Dəyirmançı Əbiş kişiye zəhməthaqqı kimi "şahıllarını verib" yollarına düzəlmələri bir incə nüansa işarədir. "Şahi", "abbas" o dövrün pul vahidləri idi. Həm də o zaman "şahi vermək" ifadəsi "zəhməthaqqı vermək" mənasında işlədilir. Bax bu incə çaları da Nazir müəllim bir el adamı kimi, yuxarıda qeyd etdiyim kimi, xalq danışığının, xalq yaddaşının canlı daşıyıcısı kimi işlətmək tarix və cəmiyyət arasındakı təbii harmoniyayı saxlamağa nail olmuşdur. Üçüncü bir tərəfdən də, un kəsələri ulağa yükləyib kəndə dönmək məsələsi də yenə bu təbiiyyə bir əlavə rəng qatır. Əgər yazıçıda ki, un çuvallarını maşınla daşıyırdılar, onda aşkar bir saxtəlik özünü sezdirəcəkdi. Belə ki, müasir dövrdə elm-texnikanın hədsiz inkişafı kəndlinin məişət təsərrüfatından istifadə etdiyi qatırı, eşşəyi, atı sıxışdırıb çıxarıb. Ancaq yazıçı çox doğru olaraq o dövrün "canlı

texnikasını" unutmamış və bunu oxucunun xatirəsində təzədən yaşatmışdır.

N.Çerkəzoğlunun gecələrin dərinliyində dağ çayının şırıltı səsinə, çayın dəyirman daşını fırladıb hərəkətə gətirən dəyirman çarxinin çıxardığı səsi musiqiyə bənzətməsi isə əsərin ruhunda maraqlı bədii effekt yaradır.

Müəllifin repressiya dövrünü xatırlatması, o dövrəndən sonrakı kənd həyatının mənşərini reallığı ilə təsvir etməsi səhnəsi çox inandırıcı bir üslubda verilmişdir. Həyətlərdəki kiçik təpələri xatırladan ot tayaları, yaxud üst-üstə qalaqlanmış odun çinləri, kərmə qalağı və s. məişət həyatının etnik lövhələri kimi çox qiymətli səhnələrdir. Eləcə də kəndlilərin əməkğününə düşən taxılı kəndlilərə, çuvallara, bardanlara doldurub qış ehtiyatı görmələri müəllifin özünün kənd həyatında bişib-düşən bir insan olduğunu açıb göstərir. Əsərdə bu detalların canlı olaraq təqdim edilməsi effektiv təsir gücü yaradır ki, bu reallığa yaxından bələd olmadan, bu həyatı yaşamadan bu cür real həyat hadisələrini yazıya gətirmək mümkün olmazdı. Burada ki "əməkğünü" ifadəsi natural təsərrüfat tipinə işarədir. Yeni o vaxt əməkçilər əməkhaqqı əvəzi "əməkğünü" deyilən şeylər - taxıl, meyvə-tərəvəz və s. alırdılar. Əməkğünü olaraq alınan taxılın kəndi, çuval, bardan adlandırılan kəsələrə-torbalara doldurulub saxlanması da kənd həyatının özəlliklərindən biridir. Burada ki "kəndi" ifadəsi artıq arxaikləşmiş söz olub, çuval, bardan kimi iri bir kəsə imiş ki, bu da kənd həyatı üçün məişətdə işlədilmiş. Müəllifin bu sözü məhz çuval, bardan ifadələri ilə yanaşı işlətməsi də tanış olmayan oxucuya bunu an-

layıb-başa düşməkdə bir ipucu verir. Müəllifin bu kimi incə detalları əsərdə açıqlaması istər oxucu üçün, istərsə də etnoqraf, folklorşünas, dilçi, ədəbiyyatşünas mütəxəssislər üçün də qiymətli material verir. Dəyirməndə taxılın üyüdülməsindən sonra dəyirməndə bişirilən xüsusi dadı-tamı olan dəyirman fətirinin dəyirməndən evə, ailəyə gətirilməsi səhnəsinin uşaqlar tərəfindən həvəslə, sevincle qarşılanması elə bir mütəəssir edici səhnədir ki, kino lenti kimi adamın gözləri qarşısından gəlib keçir və yaxşı olardı ki, kinorejissorlarımız bu detali hansısa bir filmə çəkib nümayiş etdirə biləydilər. Bu, XIX-XX əsrə aid Azərbaycan kəndlisinin özünəməxsus həyatını təsvir etməkdə müstəsna əhəmiyyət daşıyırdı. Müəllifin evdə bişirilən tənir fətiri ilə dəyirməndə bişirilən fətir çörəyinin dadı-tamı, ətri arasında da fərqin olduğunu incələməsi özü də xüsusi bir yazıçı ştrixidir - diqqəti bu məsələdə saxlamağa yönəldilmiş bir yazıçı jestidir.

Müəllifin kənd həyatının təsvirindəki təbiiyyə qoruyub saxlaya bilməsi də əsərin uğurlu cəhətlərindən sayılmalıdır. Burada yay, payız və qış fəsillərindən bəhs açılmaqla bu fəsillərin kəndli həyatında bədii lövhələr fonunda bir araya gətirilməsi - bunları əyani mənşərə şəkildə epik təsvirdə canlandırmaq olduqca böyük uğurdur. Bu, xalq həyatının canlı şəkildə epik təqdimidir. Kim olmuş, necə yaşamışdır bir xalq kimi, etnos kimi - bu sualların əyani görüntüləri Nazir Çerkəzoğlunun yazdıqlarından həyatın canlı mənşərəsi kimi açıq-aydın görünür.

Şakir Əlif oğlu,
Filologiya üzrə
fəlsəfə doktoru, dosent

Cəbrayıl RİH, YAP rayon təşkilatı və "Xudafərin" qəzeti

Əhmədov Hümət Məhəmməd oğlu
Bayramov Rafiq Orduxan oğlu
Məhərrəmov Mustafa Yaqub oğlu
Məhərrəmov Məhluq Yaqub qızı
Səfiyev Azad Seyfəddin oğlu
Əliyeva Həsniyyə Hüseynalı qızı
Fətullayeva Güllü Qafar qızı
Aslanov Aslan Bürcal oğlu
Quliyev Zülfiqar Əziz oğlu
Feyziyev Səxavət Kamran oğlu
Qurbanov Usub Baxşalı oğlu
Mansirova Sitarə Nəsim qızı
Həşimov Əkbər Dadaş oğlu
Musayev Osman Səfər oğlu
Verdiyev Gülnəzər Bəşir
Məmmədov Bəhlul Rəşid oğlunun
vəfatlarından kədərləndiklərini bildirir və ailə üzvlərinə dərin hüznə başsağlığı verir.

Allah rəhmət eləsin!

ANAMIN YARISI GETDİ

Atam bu dünyadan köç edən zaman Anamın canının yarısı getdi. Yarımçıq gördümdə gözümə anam, Yarışaqq oldu - parası getdi.

Atamla bir ömür sürürdü qoşa, Gəldi yaman gözə, keçdi qarğışa. Anam havalandı o baş-bu başa, Axdı gözlərindən qarasu getdi.

Atamın adıydı anamın qəddi, Bütöv bir ailəydik sanki Çin səddi. Fələk topa tutdu, anamı aydı, Əlif tək qaməti-arxası getdi!

2004-cü il

Şakir ƏLİFOĞLU

Baş redaktor:
Şakir Əlif oğlu
ALBALIYEV

Qəzet Ədliyyə Nazirliyində qeydə alınıb.

H/h:55233080000

kod: 200888

VÖEN: 9900003611

M/h: 013010001031

Kapitalbankın Cəbrayıl filialı

VÖEN: 8200035441

Ünvan: AZ 1037, Bakı şəh.,

Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə

"Azərbaycan" nəşriyyatı.

Telefon: (051) 441-15-82

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Materiallardakı faktların doğruluğuna müəlliflər cavabdehdir.

Əlyazmalar geri qaytarılmır.

Qəzet "Açıq Səma" qəzetinin kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib və "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilib.
albalıyevshakir@rambler.ru
Sifariş №:830
Tiraj: 1000